

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет управління фінансами та бізнесу

Затверджено
На засіданні приймальної комісії
Львівського національного університету
імені Івана Франка
_____ 20__ р. (протокол № __)

Ректор
_____ В.П. Мельник

ПРОГРАМА
Фахового вступного випробування
для здобуття
освітнього ступеня магістра
спеціальності
072 “Фінанси, банківська справа та страхування”

Затверджено
На засіданні Вченої ради факультету
управління фінансами та бізнесу
Львівського національного університету
імені Івана Франка
29.02.2016 р. (протокол № 3/1)

Заступник голови Вченої ради
_____ Н.С. Ситник

Анотація

Прийом абітурієнтів, які мають диплом бакалавра (спеціаліста) для здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю “Фінанси, банківська справа та страхування” проводиться за результатами фахових вступних випробувань. Вони відбуватимуться у формі тестування з дисциплін циклу професійної підготовки: “Фінанси”, “Гроші і кредит”, “Фінанси підприємств”, “Податкова система”, “Бюджетна система”, “Банківська система.

Навчальна дисципліна “Фінанси”

Тема 1. Вступ. Предмет та завдання фінансової науки

Фінанси як наукова дисципліна. Міжгалузевий характер курсу “Фінанси”, його зв’язок з іншими теоретичними і прикладними навчальними економічними дисциплінами. Роль курсу “Фінанси” у формуванні професійних навичок висококваліфікованих бакалаврів з економіки. Склад, структура й послідовність викладання курсу. Предмет, завдання і метод фінансової науки.

Тема 2. Становлення та розвиток фінансової науки

Історичний аспект становлення та розвиток фінансової науки. Фінанси Київської Русі. Господарський та соціальний устрій Київської Русі. Бюджетні відносини раннього періоду Київської Русі. Грошова система в Давньоруській державі. Внесок київських князів в розвиток фінансових відносин. Історичне значення фінансових відносин Давньоруської держави. Фінансова наука в Україні та внесок українських вчених в її розвиток. Становлення і розвиток фінансової науки у світлі історії економічної думки.

Тема 3. Генезис і еволюція фінансів. Фінансові категорії.

Фінансова система

Історичний характер фінансів, їх генезис. Фінанси – специфічна форма суспільних відносин, підсистема економічного базису. Об’єктивні передумови виникнення фінансів. Специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення. Необхідність фінансів в умовах товарного господарства. Підвищення ролі фінансів в умовах ринкових відносин.

Фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансових відносин. Прості й складні фінансові категорії. Взаємозв’язок фінансів з іншими економічними категоріями.

Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин. Склад і особливості централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів.

Поняття фінансової системи. Фінансова система України. Сфери фінансів. Ланки фінансових відносин.

Функції фінансів як виявлення найважливіших суттєвих ознак, властивостей, суспільного призначення фінансів. Розподільна функція та контрольна їх зміст. Об’єкти і суб’єкти розподілу та перерозподілу вартості суспільного продукту. Роль контрольної функції за розподілом фінансових ресурсів.

Фінансове забезпечення відтворювального процесу. Форми фінансового забезпечення: державне фінансування, кредитування, самофінансування.

Тема 4. Фінансова політика та фінансовий механізм. Фінансове право

Фінансова політика – складова частина економічної й соціальної політики держави. Взаємозв'язок фінансів і фінансової політики. Стратегія і тактика фінансової політики. Основні напрямки фінансової політики, її завдання. Фінансова політика України на сучасному етапі.

Фінансовий механізм, як сукупність форм і методів організації фінансових відносин. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою. Складові елементи фінансового механізму.

Фінансове планування: суть, принципи, методи, завдання. Система фінансових планів, їх характеристика. Зведений фінансовий баланс держави. Основні зміни у фінансовому плануванні при переході до ринку.

Управління фінансами. Об'єкти і суб'єкти управління. Функції вищих законодавчих і виконавчих органів державної влади та управління щодо загального управління фінансами.

Права та обов'язки Міністерства фінансів, Головної державної податкової адміністрації та їх структурних підрозділів у регіонах з оперативного управління фінансами. Управління фінансами на рівні міністерств, відомств, підприємств та організацій. Автоматизовані системи управління фінансами.

Фінансовий контроль. Сутність фінансового контролю, його значення. Види, форми й методи фінансового контролю. Фінансовий аудит як незалежний фінансовий контроль. Становлення і розвиток аудиторського контролю. Суб'єкти фінансового контролю в Україні. Шляхи підвищення дієвості фінансового контролю.

Фінансове право. Правове регулювання фінансових відносин. Розвиток фінансового законодавства в Україні.

Тема 5. Фінанси суб'єктів господарювання

Фінанси підприємств як основа фінансової системи. Сутність та функції фінансів підприємств. Основи організації фінансів підприємств. Фінансове планування і прогнозування на підприємствах. Грошові фонди та фінансові ресурси підприємств. Виручка від реалізації продукції, робіт та послуг, її розподіл. Фактори, що впливають на її розмір.

Прибуток підприємства: його роль, формування, розподіл та використання в умовах сучасної системи оподаткування. Особливості фінансів підприємств державного сектору. Особливості організації і функціонування фінансів різних форм власності та видів діяльності. Фінансова санація і банкрутство підприємств.

Тема 6. Фінанси домогосподарств

Домогосподарство в різні історичні епохи. Особливості вітчизняних домогосподарств. Суть та функції домогосподарства. Розміри домогосподарств

та чинники їх впливу. Видатки домогосподарств на особисте споживання та заощадження. Інвестиційний потенціал домашніх господарств.

Тема 7. Податки та податкова систем

Економічна сутність і функції податків. Класифікація податків. Характеристика основних видів податків податкової системи України. Принципи та методи оподаткування.

Економічна суть податку на додану вартість.

Акцизний податок. Акцизи як форма специфічних податків.

Мито як джерело доходів бюджету.

Оподаткування прибутку підприємств та організацій.

Прибуткове оподаткування населення.

Плата за ресурси. Економічне призначення ресурсних платежів. Види плати за ресурси. Лісовий дохід. Плата за землю. Плата за воду. Плата за відшкодування витрат на геологорозвідувальні роботи. Плата за спеціальне використання природних ресурсів.

Місцеві податки і збори. Інші платежі до бюджету.

Податкова система і податкова політика держави. Структура та організація роботи державних податкових органів України, їх завдання.

Тема 8. Бюджет і бюджетна система. Бюджетний дефіцит

Сутність, значення та функції бюджету. Бюджет як економічна та юридична категорія. Місце й значення бюджету в загальній системі фінансових відносин. Розподільна і контрольна функції бюджету. Бюджетний механізм фінансового регулювання в умовах переходу до ринкових відносин. Фінансова програма оздоровлення економіки України та роль бюджету в її здійсненні.

Бюджетний устрій і бюджетна система. Поняття бюджетного устрою й бюджетної системи. Види бюджетів України. Розподіл доходів і видатків між ланками бюджетної системи. Бюджетне регулювання. Поняття закріплених і регулюючих доходів. Субвенції, субсидії, дотації, їх значення в збалансуванні бюджетів різних рівнів.

Бюджетний процес, його поняття, основні елементи. Організація бюджетного планування і прогнозування та його удосконалення.

Касове виконання дохідної та видаткової частини державного бюджету.

Бюджетні права органів законодавчої і виконавчої влади.

Роль державного бюджету у фінансовому забезпеченні економічного і соціального розвитку України.

Економічна сутність доходів і видатків бюджету. Форми їх вияву і матеріальне втілення. Джерела формування бюджетних доходів. Форми і методи мобілізації грошових коштів у бюджет.

Класифікація бюджетних доходів і видатків.

Формування доходів державного бюджету, їх склад і структура.

Видатки державного бюджету. Основні напрямки використання бюджетних коштів.

Видатки державного бюджету на соціальний захист населення. Склад і структура видатків державного бюджету в соціально-культурній сфері.

Фінансування соціального страхування і соціального забезпечення. Фінансування науки. Видатки державного бюджету на народне господарство. Видатки на оборону і державне управління.

Бюджетний дефіцит: причини виникнення, види та методи його фінансування. Вплив бюджетного дефіциту на розвиток економіки. Оптимізація бюджетного дефіциту.

Тема 9. Місцеві фінанси. Фінансове вирівнювання та бюджетний федералізм

Етапи розвитку місцевих бюджетів України. Суть місцевих фінансів, їх склад і роль у здійсненні політики зміцнення економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань в умовах ринкових відносин.

Фінансові ресурси місцевого самоврядування. Місцеві бюджети, їх доходи і видатки. Загальнодержавні податки і збори, закріплені за місцевими бюджетами. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Види неподаткових надходжень у місцеві бюджети.

Соціальна спрямованість видаткової частини місцевих бюджетів. Фінансування витрат місцевого господарювання. Фінансування адміністративного апарату місцевих органів влади.

Позабюджетні та цільові фонди місцевих бюджетів, їх значення у формуванні фінансових ресурсів регіону. Діючий порядок розрахунку дотацій вирівнювання місцевим бюджетам з Державного бюджету України. Принципи фінансового вирівнювання. Зарубіжний досвід фінансового вирівнювання. Поняття та види бюджетного федералізму.

Тема 10. Соціальні позабюджетні фонди

Характеристика позабюджетних соціальних фондів України. Структура Пенсійного фонду України. Джерела формування дохідної частини бюджету Пенсійного фонду. Видатки Пенсійного фонду та їх характеристика. Організаційні засади, принципи та суб'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням. Страхування від нещасного випадку на виробництві: завдання, принципи та особливості. Необхідність, економічний зміст та основні поняття загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

Тема 11. Державний кредит і державний борг

Економічна суть державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави і покритті бюджетного дефіциту. Відмінність державного кредиту від банківського.

Види та форми державного кредиту. Внутрішній і зовнішній державний кредит. Розвиток міжнародного й умовного державного кредиту.

Форми внутрішнього державного кредиту. Державні позики, їх види. Класифікація державних внутрішніх позик. Обертання частини вкладів громадян у державний кредит. Залучення коштів загальнодержавного фонду.

Казначейські позики. Гарантовані позики як форма умовного державного кредиту.

Форми зовнішнього державного кредиту. Державні зовнішні позики. Позики міжнародних фінансових органів. Міжурядові позики, банківські кредити держави, їх значення у фінансовій підтримці України.

Державний борг, його економічні наслідки. Капітальний і поточний державний борг. Управління державним боргом та його обслуговуванням. Проблеми і напрями вдосконалення управління й обслуговування державного зовнішнього боргу України. Правова природа державного боргу. Джерела погашення державного боргу.

Тема 12. Страхування та страховий ринок

Економічна необхідність і роль страхування в забезпеченні безперервності суспільного виробництва. Особливості фінансових відносин у сфері страхування.

Форми і методи страхового захисту. Система страхових фондів.

Класифікація страхування за об'єктами та ознакою ризику.

Принципи обов'язкового і добровільного страхування.

Страхування майна юридичних і фізичних осіб, його види й форми.

Особисте страхування його суть і значення в забезпеченні соціального захисту громадян. Види особистого обов'язкового і добровільного страхування.

Страхування кредитних і фінансових ризиків, його необхідність, значення та види. Умови страхування кредитних і фінансових ризиків. Страхування відповідальності.

Перестраховування, його необхідність для забезпечення сталості страхових операцій.

Доходи і витрати страховика. Страхові платежі як основне джерело доходів страховика. Витрати на виплату страхового відшкодування і страхових сум, відрахування до запасних і резервних фондів.

Фінансові результати страхових операцій, їх рентабельність. Прибуток страхових організацій, його розподіл і використання.

Страховий ринок. Поняття страхового ринку. Організаційні форми існування страхових компаній. Учасники страхового ринку. Формування і розвиток страхового ринку в Україні.

Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні. Ліцензування страхової діяльності. Роль держави у розвитку страхового ринку в Україні.

Тема 13. Фінансовий ринок

Суть фінансового ринку, його роль у мобілізації та розподілі фінансових ресурсів. Суб'єкти та об'єкти фінансового ринку.

Класифікація фінансового ринку. Ризикові та без ризикові фінансові ринки. Місцеві, регіональні, національні, міжнародні, всесвітні фінансові ринки. Первинний і вторинний фінансові ринки. Економічні передумови функціонування фінансового ринку в Україні.

Види цінних паперів, які можуть випускатись і обертатись в Україні. Основні характеристики цінних паперів.

Правове регулювання фінансового ринку. Порядок реєстрації і обігу цінних паперів. Діяльність із випуску та з підтримання обігу цінних паперів. Державний контроль за випуском і обігом цінних паперів.

Фондова біржа: правове положення, організація і порядок роботи. Правила торгівлі. Види угод, порядок розрахунків. Порядок допуску цінних паперів до обігу на фондових біржах в Україні.

Брокерські (дилерські) контори.

Перспективи розвитку фінансового ринку в Україні.

Тема 14. Міжнародні фінанси

Поняття міжнародних фінансів та фінансового механізму зовнішньоекономічних відносин. Міжнародна фінансова політика, її типи та інструменти.

Валютні відносини та валютні системи, їх еволюція.

Валютне регулювання та валютні обмеження: суть і необхідність.

Валютний курс, його види. Порядок установаження та методологія обчислення валютного курсу національної грошової одиниці України. Механізм регулювання валютного курсу (девальвація, ревальвація, валютна інтервенція).

Конвертованість валюти та механізм її забезпечення.

Валютні ринки. Поняття і види. Правове регулювання діяльності Української міжбанківської валютної біржі. Організація та порядок роботи біржового валютного ринку. Котирування іноземних валют. Специфічні особливості та проблеми функціонування валютного ринку в Україні.

Валютні операції.

Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Єдиний митний тариф. Митні ставки і пільги. Митна політика України.

Принципи оподаткування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Оподаткування експортно-імпортних операцій.

Державний контроль за здійсненням валютних операцій і своєчасним надходженням коштів.

Тема 15. Фінансовий менеджмент

Сутність фінансового менеджменту. Умови необхідні для функціонування фінансового менеджменту. Фінансовий менеджмент як підсистема управління підприємством.

Функції і принципи фінансового менеджменту. Об'єкти фінансового управління. Організація фінансового менеджменту. Особливості організації фінансового менеджменту в залежності від форм організації бізнесу і сфери діяльності.

Тема 16. Фінанси країн з розвинутою ринковою економікою

Федеральні фінанси США. Особливості бюджетної та податкової політики. Особливості побудови та функціонування фінансової системи Японії. Державні фінанси Франції та Великобританії

Тема 17. Фінанси Європейського Союзу

Кількісний склад країн-учасниць Європейського Союзу. Критерії входження країн до ЄС. Податкова політика в рамках ЄС. Доходи бюджету ЄС. Видатки бюджету ЄС.

Тема 18. Фінансова безпека країни

Фінансова безпека країни: суть і структура. Загрози фінансовій безпеці країни. Основні напрямки забезпечення фінансової безпеки України. Необхідність урахування в Україні особливостей фінансової конкуренції серед країн Європейського Союзу.

Рекомендована література

1. Конституція України (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України № 30 від 23.07.1996.
2. Бюджетний Кодекс України. // Відомості ВРУ. – 2010. -№ 50-51. – с.189.
3. Податковий Кодекс України// Вісник податкової служби України. – 2010. -№ 46. – с.232.
4. Господарський Кодекс України (зі змінами і доповненнями) // Офіційний вісник України від 28.03.2003 - 2003 р., № 11.
5. Про Національний банк України: закон України: за станом на 8 листопада 2006 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 40 с.
6. Про місцеве самоврядування : закон України: за станом на 15 лютого 2008 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2008. – 72 с.
7. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : закон України : за станом на 13 жовтня 2006 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 24 с.
8. Про страхування : закон України : за станом на 14 серпня 2008 р./ Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2008. – 40с.
9. Про зовнішньоекономічну діяльність : закон України : за станом на 1 вересня 2004 р. // Господарське законодавство України. – Х.: ТОВ “Одіссей”, 2004. – 624 с.
10. Про цінні папери та фондову біржу: закон України : за станом на 1 вересня 2004 р. // Господарське законодавство України: - Х.: ТОВ “Одіссей”, 2004. – 624 с.
11. Бечко П.К. Місцеві фінанси. Навч. пос./ Бечко П.К., Ролінський О.В. – К.: Центр учбової літератури, 2007.- 192 с.
12. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини : підручник / Боринець С. Я. – 3-тє вид., стер. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. – 305 с.
13. Брігхем Є. Ф. Основи фінансового менеджменту: пер. з англ. / Брігхем Є. Ф. – К. Молодь, 1997. – 1000 с.

14. Буряк П.Ю., Смоленська С.Д., Татарин Н.Б. Фінанси: Підручник.- К.: «Хай – Тек Прес», 2010. – 329с.
15. Іванов В. М. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн : курс лекцій / Іванов В. М., Софіщенко І. Я. – К.: МАУП, 2012, -232 с.
16. Фінанси: курс для фінансистів. Підручник./ За ред.. д.е.н., проф. Буряка П.Ю., д.е.н., проф. Жихор О.Б. – К.: « Хай – Тек Прес», 2010.- 528 с.
17. Фінанси: курс для фінансистів: Навч. посіб. / За ред.. В.І. Оспіщева. – К.: Знання, 2008. – 567с.
18. Коваленко М. А. Операції сучасного комерційного банку : навч. посіб. / Коваленко М. А., Білінкіс В. М., Сухомлин Л. Є. – Херсон : Олді – плюс, 2004. – 472 с.
19. Костіна Н. І. Гроші та грошова політика: навч. посіб. / Костіна Н. І. – К.: НІОС, 2001. – 224 с.
20. Кравець В. М. Західноєвропейський банківський бізнес : становлення і сучасність / Кравець В. М., Кравець О. В., за ред. В. І. Міщенка. – К.: Знання – Прес, 2003.-470 с.
21. Лагубін В. Д. Гроші та грошовий обіг : навч. посіб. / Лагубін В. Д. – 5-те вид., стер. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2003. – 199с.
22. Місцеві фінанси в Україні: Правове регулювання: Навч. посібник / Близнюк О.С., Губерська Н.Л., Музика О.А., Устенко Р.А. – К.: Дакор КНТ, 2007.- 316 с.
23. Петровська І. О. Фінанси : навч. посіб. / Петровська І. О., Клиновий Д. В. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2002. – 300 с.
24. Податковий менеджмент: Підручник / Іванов Ю. Б., Крисоватий А. І., Кізіма А. Я., Карпова В. В. - К.: Знання, 2008. – 525 с.
25. Карлін М.І.. Фінанси зарубіжних країн: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2004.

Навчальна дисципліна “Гроші і кредит”

Тема 1. Сутність і функції грошей

Походження грошей. Концепції походження грошей. Поява грошей як результат еволюційного розвитку товарного обміну. Роль держави у творенні грошей.

Сутність грошей. Гроші як загальний еквівалент і особливий товар. Гроші як абсолютно ліквідний актив. Функціональний підхід до визначення сутності грошей. Гроші як гроші та гроші як капітал.

Форми грошей та їх еволюція. Повноцінні гроші: сутність, еволюція. Демонетизація золота. Сутність та кредитна природа неповноцінних грошей. Розвиток неповноцінних грошових форм.

Вартість грошей. Вартість грошей як грошей. Вплив зміни вартості грошей на економічні процеси. Ціна грошей як капіталу.

Функції грошей. Поняття функції грошей. Проблема функцій грошей в економічній теорії. Суть, сфера використання та особливості реалізації функцій міри вартості, засобу обігу, засобу платежу, засобу нагромадження, світових

грошей. Взаємозв'язок функцій грошей. Вплив на функції грошей зміни вартості грошей. Якісні властивості грошей.

Тема 2. Грошовий обіг і грошові потоки

Грошовий оборот. Сутність та економічна основа грошового обороту. Модель грошового обороту. Грошові потоки та їх балансування.

Структура грошового обороту за економічним змістом та формою платіжних засобів. Сектор грошового обігу, сектор фіскально-бюджетного обороту, сектор кредитного обороту. Сектори готівкового та безготівкового обороту.

Маса грошей в обороті. Грошова маса: поняття, класифікація. Вплив зміни грошової маси на економічні процеси. Грошові агрегати: поняття, характеристика. Грошова база.

Швидкість обігу грошей: поняття; методи розрахунку; фактори, що її визначають.

Закон грошового обігу: сутність, вимоги та наслідки їх порушення.

Механізм зміни маси грошей в обороті. Первинна емісія центрального банку. Вторинна емісія депозитних грошей комерційними банками.

Тема 3. Грошовий ринок

Основи функціонування грошового ринку. Суть грошового ринку. Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Особливості прояву на грошовому ринку попиту, пропозиції та ціни.

Інституційна модель грошового ринку. Суб'єкти грошового ринку. Сектори прямого й опосередкованого фінансування.

Структура грошового ринку. Ринок позичкових зобов'язань, ринок цінних паперів, валютний ринок. Фондовий ринок, ринок банківських кредитів, ринок послуг небанківських фінансово-кредитних установ. Ринок грошей та ринок капіталів.

Попит на ринку грошей. Поняття попиту на гроші. Цілі та мотиви попиту на гроші. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші.

Пропозиція на ринку грошей. Суть та механізм формування пропозиції грошей. Фактори впливу на пропозицію грошей.

Графічна модель грошового ринку. Рівновага на грошовому ринку та процент. Вплив на ринок змін у пропозиції грошей та у попиті на них.

Тема 4. Грошові системи

Грошова система. Сутність, призначення та структура грошової системи. Елементи національної грошової системи.

Види грошових систем та їх еволюція. Системи металевого та паперово-кредитного обігу. Ринкові та неринкові грошові системи. Відкриті та закриті грошові системи. Регульовані та саморегульовані грошові системи.

Необхідність створення грошової системи. Створення та розвиток грошової системи України. Особливості процесу запровадження національної валюти в Україні.

Платіжні системи. Платіжні інструменти. Організаційна структура платіжної системи. Якісні характеристики платіжної системи.

Монетарна політика – ключовий механізм грошової системи. Методи державного регулювання грошового обороту та грошового ринку.

Тема 5. Інфляція та грошові реформи

Інфляція. Сутність та форми прояву інфляції. Види інфляції за формою прояву; за темпами знецінення грошей; за чинниками, що спричиняють інфляційний процес. Вимірювання інфляції. Закономірності інфляційного процесу. Причини інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції.

Методи державного регулювання інфляції. Кейнсіанський підхід до регулювання інфляції. Дефляційна політика. Політика доходів. Заходи антиінфляційної політики ринкового спрямування.

Особливості інфляційного процесу в Україні.

Грошова реформа як складовий елемент антиінфляційних заходів. Сутність грошової реформи. Види грошових реформ за глибиною реформаційних заходів, за характером обміну старих грошей на нові, за порядком введення в обіг нових грошей.

Особливості проведення грошової реформи в Україні.

Тема 6. Валютний ринок і валютні системи

Сутність валюти та валютних відносин. Види валюти. Конвертованість валют.

Основи функціонування валютного ринку. Суть, об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Попит, пропозиція та ціна на валютному ринку. Структура та класифікація валютного ринку. Чинники впливу на кон'юнктуру валютного ринку. Функції валютного ринку. Сутність та види валютних операцій. Характеристика конверсійних валютних операцій.

Валютний курс. Сутність та економічна основа валютного курсу. Фактори впливу на валютний курс. Режими валютних курсів. Регулювання валютних курсів.

Валютні системи. Поняття та види валютних систем. Валютна система України: структура, особливості формування. Європейська валютна система. Світова валютна система.

Валютне регулювання як складова валютної політики. Поняття та напрями валютної політики. Сутність та методи валютного регулювання. Валютні обмеження. Курсова політика. Облікова (дисконтна) політика. Валютні інтервенції (девізна політика). Регулювання сальдо платіжного балансу. Формування та використання золотовалютних резервів.

Тема 7. Механізм формування пропозиції грошей та грошово-кредитна політика

Загальна характеристика формування пропозиції грошей та структури грошової бази. Формування центральним банком грошової бази. Грошово-кредитний мультиплікатор та вплив центрального і комерційних банків на його рівень. Вплив небанківських інституцій на грошовий мультиплікатор. Вплив

уряду та державного бюджету на пропозицію грошей. Узагальнення процесу формування пропозиції грошей та роль грошово-кредитної політики.

Суть і цілі грошово-кредитної політики. Цільова спрямованість грошово-кредитної політики. Передавальний механізм та ефективність грошово-кредитної політики. Типи грошово-кредитної політики. Місце і роль грошово-кредитної політики в загальній економічній політиці держави. Особливості визначення і формування грошово-кредитної політики в Україні. Інструменти реалізації грошово-кредитної політики. Політика рефінансування. Політика обов'язкових резервних вимог. Процентна політика. Політика операцій на відкритому ринку. Монетарні інструменти прямої дії.

Тема 8. Роль грошей у ринковій економіці

Переваги монетарної економіки перед бартерною. Дискусії щодо нейтральності грошей у процесі відтворення. Передавальний механізм впливу грошей на реальну економіку.

Моделі впливу пропозиції грошей на економіку в короткостроковому періоді. Моделі впливу пропозиції грошей на економіку в довгостроковому періоді.

Якісний та кількісний аспекти впливу грошей на соціально-економічні процеси. Гроші як інструмент регулювання економіки. Еволюція ролі грошей в економіці України.

Тема 9. Теорія грошей

Загальні основи теорії грошей.

Товарна теорія грошей. Кількісна теорія грошей. Методологічні засади. Економічні причини появи кількісного підходу до вивчення ролі грошей. Розвиток класичної кількісної теорії. Трансакційний варіант І. Фішера.

Неокласичний варіант кількісної теорії грошей. Кон'юнктурна теорія цінності грошей М.І. Тугана-Барановського. Кембриджська версія.

Внесок Дж. М. Кейнса у розвиток кількісної теорії грошей. Передумови виникнення кейнсіанської теорії. Оцінка ролі держави в економічному регулюванні. Передатний механізм впливу грошей на економіку. Аналіз мотивів нагромадження грошей. Інфляційні наслідки реалізації кейнсіанських концепцій.

Сучасний монетаризм як напрям розвитку кількісної теорії. Економічні передумови появи монетаризму. Грошова сфера як головний об'єкт державного регулювання економіки. Внесок М. Фрідмана в розробку монетарної політики.

Сучасний кейнсіансько-неокласичний синтез.

Грошово-кредитна політика України у світлі грошових теорій.

Тема 10. Сутність і функції кредиту

Сутність кредиту. Теоретичні концепції кредиту. Натуралістична теорія кредиту. Капіталотворча теорія кредиту.

Об'єкт та суб'єкти кредитних відносин. Загальні передумови та економічні чинники необхідності кредиту. Функції кредиту. Зв'язок кредиту з

іншими економічними категоріями. Стадії та закономірності руху кредиту. Принципи кредитування.

Тема 11. Форми, види і роль кредиту

Критерії класифікації кредиту. Форми кредиту. Види кредиту. Внутрішньоекономічний (національний) кредит. Характеристика міжгосподарського, банківського, державного, споживчого, міжнародного кредиту. Види зовнішньоекономічного (міжнародного) кредиту.

Економічні межі кредиту. Макро- та мікроекономічні межі, кількісна та якісна межі кредиту: сутність і наслідки їх порушення.

Роль кредиту в ринковій економіці. Роль кредиту в розвитку економіки. Розвиток кредитних відносин в економіці України.

Тема 12. Теоретичні засади процента

Позичковий процент. Сутність та вимірники процента. Економічні межі руху та фактори зміни ставки процента. Теорія вибору портфеля активів. Поведінка ринкових процентних ставок. Ризикова та строкова структура процентних ставок. Способи нарахування процентів. Функції та роль процента.

Тема 13. Фінансове посередництво грошового ринку

Сутність та види фінансового посередництва. Фінансовий посередник як суб'єкт грошового ринку. Види фінансових посередників. Економічні вигоди фінансового посередництва.

Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва. Місце банків на грошовому ринку. Правові та економічні аспекти визначення сутності банку. Функції та роль банків.

Банківська система. Поняття банківської системи. Функції банківської системи. Стабільність банківської системи та механізм її забезпечення. Основи організації банківської системи. Становлення та розвиток банківської системи України.

Роль небанківських фінансово-кредитних установ на грошовому ринку. Економічне призначення та класифікація небанківських фінансово-кредитних установ. Характеристика основних видів договірних та інвестиційних фінансових посередників. Діяльність небанківських фінансово-кредитних установ в Україні.

Державне регулювання діяльності фінансових посередників. Інновації у фінансовому посередництві.

Тема 14. Теоретичні засади діяльності комерційних банків

Комерційні банки: поняття, призначення, класифікація. Походження та розвиток комерційних банків. Основи організації та особливості діяльності комерційних банків.

Операції та послуги комерційних банків. Сутність та класифікація банківських операцій. Пасивні операції комерційних банків. Активні операції банків. Банківські послуги: поняття, класифікація, характеристика.

Стабільність банків і механізм її забезпечення. Економічні нормативи діяльності комерційних банків. Прибутковість як елемент банківської стабільності.

Становлення та розвиток комерційних банків в Україні.

Тема 15. Центральні банки в системі монетарного та банківського управління

Призначення центрального банку. Причини створення центральних банків та особливості їх діяльності у сучасних умовах. Організаційно-правовий статус центральних банків.

Функції та основні напрями діяльності центробанку. Функції центрального банку. Основні напрями діяльності центробанку: емісійний центр держави, банк банків, орган банківського регулювання та нагляду, банкір і фінансовий агент уряду, провідник монетарної політики.

Національний банк України – центральний банк держави. Особливості становлення НБУ. Принципи функціонування НБУ. Функції та операції НБУ.

Тема 16. Міжнародні фінансово-кредитні установи та їх співробітництво з Україною

Інтеграційні процеси та створення міжнародних валютно-кредитних установ.

Міжнародний валютний фонд. Призначення та функції МВФ. Програми МВФ. Співробітництво МВФ з Україною.

Світовий банк. Мета діяльності та структура. Міжнародний банк реконструкції та розвитку: особливості функціонування, проекти в Україні. Міжнародна Асоціація розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Багатостороння агенція гарантування інвестицій, Міжнародний центр урегулювання інвестиційних конфліктів: загальна характеристика, основні напрями діяльності.

Регіональні міжнародні кредитно-фінансові інституції. Міжамериканський банк розвитку, Африканський банк розвитку, Азіатський банк розвитку, Європейський інвестиційний банк, Чорноморський банк торгівлі та розвитку: загальна характеристика, основні напрями діяльності.

Європейський банк реконструкції та розвитку. Мета і специфіка діяльності. Пріоритети діяльності ЄБРР в Україні.

Банк міжнародних розрахунків. Цілі, основи організації та функції БМР. Перспективи співпраці НБУ з БМР.

Рекомендована література

1. Закон України “Про банки і банківську діяльність” № 2 121-III від 7 грудня 2000 р. (зі змінами і доповненнями). – [Цит. 2008, 14 січня]. – Доступний з:<http://www.bank.gov.ua/B_zakon/law_BBD.pdf>.

2. Закон України “Про Національний банк України” № 679-XIV від 20 травня 1999 р. (зі змінами і доповненнями). – [Цит. 2008, 14 липня]. – Доступний з:<http://www.bank.gov.ua/B_zakon/law_NBU.pdf>.

3. Указ Президента України “Про грошову реформу в Україні” // Вісник НБУ. – 1996. – №5.
4. Александрова М.М., Маслова С.О. Гроші. Фінанси. Кредит: Навч.-метод. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К: ЦУЛ, 2002. – 336 с.
5. Алексеев І.В. та ін. Гроші та кредит: Навч. посіб. – Львів: Видав-во НУ “Львівська політехніка”, 2004. – 168 с.
6. Гальчинський А. Теорія грошей: Навч. посіб. – К.: Видавництво “Основи”, 2001. – 411 с.
7. Гроші, банки та кредит / За ред. Б.Л. Луціва. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2000. – 225 с.
8. Гроші та кредит. – Вид. 2-ге, змін. й доп. / За ред. проф. Б.С. Івасіва. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2005. – 528 с.
9. Гроші та кредит: Підручник / За заг. ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 598 с.; 2004. – 598 с.; 2006. – 744 с.
10. Демківський А.В. Гроші та кредит: Навч. посіб. – К.: Дакор, 2005. – 528 с.
11. Лагутін В.Д. Гроші та грошовий обіг: Навч. посіб. – 5-те вид., стер. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2003. – 199 с.
12. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: Навч. посіб. – 3-тє вид., перероб. і доп.– К.: Т-во “Знання”, КОО, 2002. – 215 с.
13. Михайловська І.М., Ларіонова К.Л. Гроші та кредит: Навч. посіб. – Львів: Новий Світ-2000, 2006. – 432 с.
14. Носов О. Ю. Грошові системи: становлення та розвиток : монографія / О.Ю. Носов. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2008. – 552 с.
15. Фінанси. Грошовий обіг. Кредит: Навч. посіб. / Під ред. проф. Л.О.Дробозіної. – Рівне: Видавничча агенція “Вертекс”, 2001. – 352 с.
16. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. – 535 с.
17. Щетинін А.І. Гроші та кредит: Підручник. – Вид. 2-ге, перероб та доп. – К: Центр навчальної літератури, 2006. – 432 с.

Навчальна дисципліна “Фінанси підприємств”

Тема 1. Основи фінансів підприємств

Поняття і сутність фінансів підприємств. Функції фінансів як внутрішня властивість і форма вияву їх сутності. Фінанси підприємств за умов формування ринкової економіки.

Сфери фінансових відносин підприємств. Фінансові відносини між підрозділами підприємств, між суб’єктами господарювання, з державою, з банками, страховими компаніями.

Грошові доходи, грошові фонди, фінансові ресурси підприємств. Методи і форми формування фінансових ресурсів. Джерела формування фінансових ресурсів. Внутрішні і зовнішні джерела. Власні, позичені та залучені кошти.

Основи організації фінансів підприємств: самоокупність, самофінансування, саморегулювання.

Особливості організації фінансів підприємств різних форм власності, галузей економіки, організаційно-правових форм та сфер діяльності.

Фінансова діяльність підприємства. Управління фінансовою діяльністю на підприємстві. Зміст, завдання та організація фінансової роботи на підприємствах.

Тема 2. Організація грошових розрахунків підприємств

Сутність і значення грошових розрахунків у діяльності підприємств. Принципи організації розрахунків.

Порядок відкриття підприємствами розрахункового, поточного, валютного, позичкового, депозитного та інших рахунків в банку. Використання коштів з розрахункового рахунку.

Форми безготівкових розрахунків. Розрахунки платіжними дорученнями, платіжними вимогами-дорученнями, акредитивами, векселями, платіжними вимогами.

Розрахунки за надання факторингових послуг підприємствам. Вимоги до їх проведення та сфера використання.

Готівково-грошові розрахунки на підприємстві та сфера їх застосування. Організація грошово-готівкових розрахунків.

Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст і значення для забезпечення господарської діяльності. Економічні та фінансові санкції у системі грошових розрахунків і платежів.

Тема 3. Грошові надходження підприємств

Економічна характеристика, склад і класифікація грошових надходжень підприємств.

Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг). Фактори, які впливають на величину виручки. Особливості формування виручки від реалізації продукції на підприємствах різних галузей економіки. Розрахунок та планування виручки.

Встановлення цін на продукцію промислових підприємств та їх вплив на формування виручки від реалізації продукції.

Формування виручки від реалізації продукції в часі. Визначення моменту реалізації.

Розподіл виручки від реалізації продукції. Формування валового і чистого доходу.

Грошові надходження від іншої реалізації: основних засобів, матеріальних ресурсів, нематеріальних активів, інші надходження.

Надходження від фінансових інвестицій: дивіденди від володіння корпоративними правами, від державних цінних паперів. Проценти, нараховані підприємствам за депозитними рахунками.

Надходження коштів від здавання в оренду основних засобів, від застосування фінансових санкцій за господарськими договорами.

Надходження з бюджетів та позабюджетних засобів. Отримання фінансової допомоги. Страхові відшкодування.

Тема 4. Формування і розподіл прибутку

Економічний зміст прибутку. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Функції прибутку.

Прибуток від реалізації продукції. Фактори, які впливають на величину прибутку.

Рентабельність продукції. Фактори, які впливають на величину рентабельності.

Планування прибутку. Методи планування прибутку від продажу товарної продукції.

Розрахунок і розподіл прибутку підприємства. Валовий прибуток. Прибуток від операційної діяльності. Прибуток від виробничо-фінансової (звичайної) діяльності.

Підсумковий прибуток підприємства, його формування.

Механізм розподілу прибутку підприємств в ринкових умовах господарювання.

Чистий прибуток, його розподіл.

Виплата дивідендів. Поповнення статутного капіталу. Формування і поповнення резервного капіталу.

Використання прибутку на інші цілі. Нерозподілений прибуток.

Тема 5. Оподаткування підприємств

Система оподаткування підприємств, її функції та призначення. Види податків, що їх сплачують підприємства. Механізм і напрямки впливу оподаткування на фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання.

Непрямі податки і особливості їх впливу на фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання.

Акцизний податок. Об'єкти оподаткування. Ставки акцизного податку. Порядок обчислення акцизного податку.

Податок на додану вартість. Платники податку. Об'єкти оподаткування та порядок визначення оподатковуваного обороту. Пільги щодо податку. Порядок відшкодування сум податку на додану вартість, сплачених підприємством за матеріальні ресурси (роботи, послуги), основні засоби.

Прямі податки. Податок на прибуток підприємств. Порядок визначення оподатковуваного прибутку. Вплив оподатковуваного прибутку на фінансово-господарську та інвестиційну діяльність підприємств.

Інші види прямих податків. Платежі підприємств у цільові державні фонди та їх вплив на фінансово-господарську діяльність.

Особливості оподаткування суб'єктів господарювання в окремих сферах діяльності: комерційних банків, страхових компаній, інвестиційних компаній.

Тема 6. Оборотні кошти та їх організація на підприємстві

Сутність оборотних коштів та їх організація. Склад і розміщення оборотних коштів.

Необхідність та методи визначення потреби в оборотних коштах. Метод прямого розрахунку та сфера його застосування. Поняття норм і нормативів

оборотних коштів, їх розрахунок. Економічний метод обчислення потреби в оборотних коштах та його використання.

Джерела формування оборотних коштів. Власні оборотні кошти. Позичені і залучені оборотні кошти.

Показники стану оборотних коштів. Нестача власних оборотних коштів, її визначення, причини виникнення та джерела поповнення.

Показники ефективності використання оборотних коштів. Оборотність оборотних коштів та способи її прискорення. Коефіцієнти, що характеризують ефективність використання оборотних коштів.

Тема 7. Кредитування підприємств

Індивідуальний кругооборот коштів підприємства, необхідність збалансування матеріальних і фінансових ресурсів – основа залучення кредитів.

Форми кредитів, які використовуються у господарській діяльності підприємств. Банківський, комерційний, лізинговий, іпотечний, бланковий, консорціумний кредити. Різновиди банківських кредитів: за строками користування, за забезпеченням, за ступенем ризику, за методом надання, за строком погашення. Принципи кредитування.

Визначення потреби підприємства в кредитах. Кредитний договір: сутність і порядок укладання. Відповідальність сторін за порушення умов кредитного договору.

Способи отримання кредиту. Оцінка кредитоспроможності підприємства. Порядок погашення кредиту. Позичковий процент, фактори, що на нього впливають, джерела сплати.

Товарний кредит. Умови його отримання та погашення.

Тема 8. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів

Склад і структура основних засобів підприємства. Показники стану і ефективності використання основних виробничих засобів. Відтворення основних засобів. Знос і амортизація основних засобів. Методи розрахунку амортизаційних відрахувань.

Сутність і склад капітальних вкладень. Джерела фінансування капітальних вкладень. Власні фінансові ресурси підприємств: амортизаційні відрахування, чистий прибуток, інші ресурси.

Залучення коштів від інших суб'єктів господарювання: продаж акцій, пайові внески. Кредитування відтворення основних засобів.

Державне фінансування капітальних вкладень. Ремонт основних засобів та його фінансове забезпечення.

Тема 9. Оцінка фінансового стану підприємства

Оцінка та основи аналізу фінансового стану на підприємстві, її необхідність та значення. Системи і методи оцінки та аналізу фінансового стану. Інформаційне забезпечення оцінки та аналізу фінансового стану підприємств. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства. Оцінка фінансової стабільності підприємства. Оцінка оборотності оборотних активів та

капіталу підприємства. Оцінка рентабельності діяльності підприємства. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Тема 10. Фінансове планування на підприємствах

Зміст і завдання фінансового планування. Фінансове планування як процес визначення потреби підприємства у фінансових ресурсах.

Методи фінансового планування. Балансовий метод. Програмно-цільовий метод. Нормативний метод. Метод коефіцієнтів.

Інформаційна база фінансового планування. Аналіз фінансових показників звітного періоду. Показники виробничо-господарської діяльності планового періоду як вихідна база для фінансового планування.

Фінансовий план як складова частина бізнес-плану. Зміст та структура фінансового плану підприємства (баланс доходів та видатків). Розрахунок показників доходної і видаткової частин фінансового плану. Виконання фінансового плану. Зміст і призначення перевіркової (шахової) таблиці до фінансового плану. Порядок її складання.

Зміст оперативного фінансового плану надходження коштів і здійснення платежів, його призначення.

Тема 11. Фінансова санація підприємств

Фінансова санація підприємств, її економічний зміст та порядок проведення. Економічна сутність санації підприємств. Класична модель фінансової санації. Передумови прийняття рішень щодо проведення фінансової санації підприємств. Економіко-правові аспекти фінансової санації та банкрутства підприємств. Фінансова криза на підприємстві, її симптоми та фактори виникнення. Фінансові джерела фінансової санації підприємств. Внутрішні джерела фінансової стабілізації. Фінансове оздоровлення із залученням ресурсів власників підприємств. Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника. Фінансова участь персоналу у санації підприємства. Державна фінансова підтримка санації підприємств.

Рекомендована література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07 грудня 2000 р. №2121-III (зі змінами) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про підприємництво : Закон України від 07.02.1991 р., № 698-XII // Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
5. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : навч. посібник / Г. М.

Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання-Прес, 2006. – 287 с.

6. Бердар М. М. Фінанси підприємств : навч. посібник / М. М. Бердар. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.

7. Виноградська А. М. Основи підприємництва : навч. посібник / А. М. Виноградська; друге видання, перероб. і доп. – К.: Кондор, 2008. – 544 с.

8. Економічний аналіз : навч. посібник / В. М. Серединська, О. М. Загородна, Р. Ф. Федорович. – Тернопіль: Астон, 2010. – 624 с.

9. Лондар С. Л. Фінанси : навч. посібник / С. Л. Лондар, О. В. Терещенко. – Вінниця: Нова Книга, 2009. – 384 с.

10. Любенко Н. М. Фінанси підприємств : навч. посібник / Н. М. Любенко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 264 с.

11. Партин Г. О. Фінанси підприємств : навч. посібник / Г. О. Партин, А. Г. Загородній. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 379 с.

12. Фінанси підприємств : навч. посібник / О. М. Рудницька, О. Й. Вівчар, Р. Й. Желізняк, І. Я. Цигиль. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2007. – 208 с.

13. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : навч. посібник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.. – К. : Вид-во КНЕУ, 2013. – 8-ме вид., перероб. та доп. – 519 с.

14. Фінанси підприємств : практикум: навч. посібник / Н. Б. Ярошевич. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2009. – 308 с.

15. Фінансова діяльність підприємств : навч. посібник / І. В. Аранчій, В. Д. Чумак, О. Ю. Смолянська, Л. В. Черненко. – К.:Професіонал, 2008. – 240с.

16. Фінансовий словник-довідник / М. Я. Дем'яненко, Ю. А. Лузан, Т. Т. Каблук та ін.; За ред. М. Я. Дем'яненка. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 555 с.

17. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств: навч. Посібник / Н.Б.Ярошевич. – К.: Знання, 2011. – 341 с.

Навчальна дисципліна “Податкова система”

Тема 1. Сутність та види податків

Сутність податків. Податки в системі доходів державного бюджету. Визначення податку та збору.

Функції податків. Фіскальна функція, механізм її реалізації. Податки як основа фінансової бази держави. Регулююча функція. Основні напрями податкового регулювання економіки й соціальної сфери. Співвідношення функцій у різних видів податків.

Термінологія оподаткування. Елементи податку: суб'єкт (платник) і носій, об'єкт та база оподаткування, ставка податку, порядок обчислення податку, податковий період, строк та порядок сплати податку, строк та порядок подання звітності про обчислення і сплати податку. Методи побудови податкових ставок. Базова ставка податку. гранична ставка податку. Абсолютна та відносна ставка податку.

Класифікація податків, її ознаки. Поділ податків за економічним змістом на прямі й непрямі. Класифікація податків за економічною ознакою об'єкта

оподаткування - податки на доходи, капітал і споживання. Класифікація за ознакою органів державної влади, які їх встановлюють, - загальнодержавні й місцеві податки. Класифікація податків залежно від способу їх стягнення - розкладкові й окладні.

Види прямих податків. Прибуткове оподаткування юридичних і фізичних осіб. Переваги і недоліки прямих податків, проблеми їх справляння, регулюючий механізм окремих видів прямих податків.

Види непрямих податків: *акцизи, мито*. Акцизи, їх види. Види й призначення мита, митна політика. Податок на додану вартість. Сучасна форма непрямого універсального оподаткування. Переваги та недоліки непрямих податків, їх місце в податковій системі.

Тема 2. Податкова система та податкова політика держави

Наукові основи побудови податкової системи. Податки в системі державних доходів. Порядок і методи формування державних доходів. Податковий метод формування державних доходів як елемент правової держави в умовах ринкової економіки. Податки і формування бюджету.

Податкова система. Поняття податкової системи і вимоги до неї. Структурна побудова податкової системи. Оптимізація співвідношення між фіскальною і регулюючою функціями податків, між різними видами податків. Фактори, що визначають структуру податкової системи.

Обсяг видатків бюджету як визначальна база побудови податкової системи. Рівень централізації валового національного продукту в бюджеті, його залежність від обсягу і характеру функцій держави. Вплив рівня централізації валового національного продукту в бюджеті на рівень оподаткування.

Права й відносини власності як юридична основа встановлення податків. Форми власності і їх вплив на вибір форм і об'єктів оподаткування. Особливості оподаткування суб'єктів різних форм власності.

Принципи оподаткування. Податки як елемент перерозподілу валового національного продукту. Ідеали оптимального оподаткування: економічна ефективність і соціальна справедливість. Податки як інструмент фінансового регулювання розвитку суспільства. Рівноцінність в оподаткуванні різних суб'єктів.

Податкова політика: поняття податкової політики та її напрямки. Фактори, що визначають напрямки і характер податкової політики. Аксиоми і принципи податкової політики. Дотримання соціальної справедливості при справлянні податків. Рівнонапруженість в оподаткуванні всіх платників. Економічна ефективність податкової системи: ефективність податкової роботи та дієвість податкових інструментів впливу на соціально-економічний розвиток. Стабільність та гнучкість податкової політики, їх взаємозв'язок.

Податкова система в Україні, основні етапи її становлення. Склад та структура податкової системи України, законодавчі акти, що її регламентують. Принципи побудови податкової системи України, їх реалізація. Податкова політика України в сучасних умовах.

Тема 3. Організація фіскальної служби і податкової роботи

Функції та завдання Державної фіскальної служби України та її територіальних органів: Голові управління Державної фіскальної служби в областях, АР Крим, м. Києві та Севастополі, державні податкові інспекції, об'єднані державні податкові інспекції, спеціалізовані державні податкові інспекції, податкова міліція. Організаційна структура та функції державних податкових інспекцій. Права й відповідальність працівників державних податкових інспекцій (контролюючих органів в сфері оподаткування), їх персональні звання. Соціальний статус працівників контролюючих органів в сфері оподаткування.

Основи та організація податкової роботи, її основні елементи. Залежність рівня податкової роботи від чіткості податкової політики і налагодженості податкової служби держави. Правове регламентування встановлення податків. Законодавчі акти Верховної Ради. Інструктивне забезпечення справляння податків. Вимоги до законодавчих актів та інструктивних документів, що регулюють оподаткування.

Облік платників податків. Порядок реєстрації платників, облікові документи.

Порядок і форми розрахунків з бюджетом. Встановлення методики обчислення податків. Форми розрахунків: авансові платежі та перерозрахунки, розрахунки за фактичними показниками.

Суб'єкти обчислення податку і контрольної роботи. Способи утримання податків: сплата податків у джерела і за декларацією. Централізовані й децентралізовані, готівкові і безготівкові способи розрахунків. Податковий обов'язок. Виникнення, зміна і припинення податкового обов'язку. Виконання податкового обов'язку. Звичайна ціна. Методи визначення та порядок застосування звичайної ціни.

Тема 4. Ухилення від сплати податків та їх перекладання

Поняття ухилення від податків. Види ухилення від податків. Приховування доходів та інші форми податкових зловживань. Особливості ухилення від податків у сфері тіньової економіки. Можливості ухилення від сплати з різних видів податків. Боротьба з ухиленням від сплати податків. Сутність та форми перекладання податків. Перекладання непрямих податків. Напрямки і способи перекладання прямих податків. Фактори, що впливають на процес і результати перекладання податків. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства.

Ухилення від податків у сфері міжнародного бізнесу та його напрямки. Проблеми подвійного оподаткування міжнародного бізнесу та способи його усунення.

Тема 5. Податок на додану вартість

Сутність податку на додану вартість, його зародження та розвиток. Передумови впровадження податку на додану вартість в Україні. Платники і ставки податку на додану вартість. Об'єкт оподаткування, особливості його визначення у різних галузях.

Податок на додану вартість як ціноутворюючий фактор. Методика включення податку в ціни товарів, робіт і послуг. Пільги по податку на додану вартість. Пільги для окремих товарів. Робіт і послуг. Пільги для окремих платників податку. Направленість пільг і їх дія.

Порядок обчислення податку на додану вартість: податкове зобов'язання, податковий період, дата виникнення податкового зобов'язання, податковий кредит, податок на додану вартість, що підлягає перерахуванню в доход бюджету, відшкодування сум податку на додану вартість. Облік податку у платників (податкова накладна, реєстр отриманих та виданих податкових накладних). Порядок ведення бухгалтерського (податкового) обліку ПДВ.

Строки сплати податку на додану вартість. Розрахунки з бюджетом. Декларації з податку на додану вартість, їх зміст, порядок складання і подання у податкові органи. Строки подання декларацій.

Особливості обчислення та сплати податку платниками різних галузей по різних видах операцій та угод.

Тема 6. Акцизний податок

Акцизний податок як форма специфічних акцизів. Особливості акцизного оподаткування в Україні. Платники акцизного податку, об'єкт оподаткування. Перелік підакцизних товарів і ставки акцизного податку.

Порядок включення акцизного податку у ціну товарів. Методика обчислення сум акцизного податку, що підлягають сплаті до бюджету. Пільги по податку.

Строки сплати акцизного податку та подання звітності податковим органам. Суть і значення марок акцизного податку. Акцизні склади. Контроль за сплатою податку.

Тема 7. Мито

Мито як джерело доходів бюджету, митна політика. Термінологія митної справи: митна територія та митний контроль, ввезення, вивезення та транзит товарів, митна декларація і декларанти.

Платники і ставки мита. Порядок сплати мита. Пільги для юридичних і фізичних осіб. Справляння мита та порядок його перерахування в бюджет. Інші митні доходи держави.

Тема 8. Податок на прибуток підприємств

Сутність податку на прибуток підприємств, його зародження та розвиток. Платники і ставки податку на прибуток. Об'єкт оподаткування. Порядок визначення прибутку як об'єкта оподаткування, його економічний зміст і кількісна визначеність. Доходи й витрати підприємств як основа визначення прибутку, їх склад. Порядок визначення доходів та їх склад. Доходи, що не враховуються для визначення об'єкта оподаткування. Порядок визначення доходів. Склад витрат та порядок їх визначення. Витрати, що не враховуються при визначенні оподатковуваного прибутку. Особливості визнання витрат подвійного призначення.

Особливості визначення витрат платника податку: в разі сплати процентів за борговими зобов'язаннями; на виплати фізичним особам згідно з трудовими договорами та договорами цивільно-правового характеру; сум внесків на соціальні заходи.

Порядок обчислення та сплати податку на прибуток. Оподаткування операцій особливого виду (з розрахунками в іноземній валюті; операцій із пов'язаними особами; дивідендів; операцій з борговими вимогами та зобов'язаннями).

Особливості оподаткування виробників сільськогосподарської продукції; неприбуткових установ та організацій; прибутку підприємств, отриманого у зв'язку із впровадженням енергоефективних технологій; нерезидентів.

Тема 9. Податок на доходи фізичних осіб

Загальні терміни: фізична особа (резидент, нерезидент), дохід, додаткові блага, загальний оподатковуваний дохід, нерухоме майно (нерухомість), рухоме майно, пасивний дохід, податкова знижка, податковий агент. Податок на доходи фізичних осіб, як форма індивідуального оподаткування населення. Платники податку і об'єкт оподаткування. Загальний річний і загальний місячний оподатковувані доходи, їх склад. Доходи, які не включаються до складу загального місячного або річного оподаткованого доходу.

Податкова знижка: підстави для нарахування податкової знижки. Перелік витрат, які включаються до податкової знижки. Обмеження права на нарахування податкової знижки.

Податкові соціальні пільги та підстави і порядок їх надання. Ставки податку, порядок нарахування, утримання та сплати (перерахування) податку до бюджету.

Особливості нарахування та сплати податку з окремих видів доходів: від надання нерухомості в оренду (суборенду, житловий найм (піднайм); оподаткування інвестиційного прибутку; роялті; процентів; дивідендів; вигравів та призів; благодійної допомоги; доходи отримані за договорами довгострокового страхування життя; доходів, отриманих нерезидентами; іноземних доходів.

Порядок оподаткування: операцій з продажу (обміну) об'єктів нерухомого і рухомого майна; доходу, отриманого платником податку в результаті прийняття ним у спадщину чи дарунок коштів, майна, майнових чи немайнових прав.

Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою – підприємцем від провадження господарської діяльності, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування; оподаткування доходів, отриманих фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність.

Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації).

Тема 10. Екологічний податок

Сутність екологічного податку. Платники, об'єкт та база оподаткування, ставки податку. Порядок обчислення і сплати податку в бюджет. Звітність платників податку.

Тема 11. Рентна плата

Склад рентної плати.

Плата за користування надрами. Плата за користування надрами для видобування корисних копалин, платники, об'єкт та база оподаткування, ставки плати. Порядок обчислення та сплати податкових зобов'язань з плати за користування надрами для видобування корисних копалин. Порядок подання податкових розрахунків. Контроль та відповідальність платників.

Плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин. Платники, об'єкт справляння плати, ставки плати. Порядок обчислення податкових зобов'язань та строк сплати. Контроль та відповідальність платників.

Основи і мета встановлення плати за ресурси. Державна власність на ресурси як основа отримання державою доходів за їх використання. Принципи встановлення плати за ресурси: обов'язковість і однократність. Обов'язковість і однократність плати за ресурси як передумова встановлення реальної собівартості. Плата за ресурси як інструмент впливу на економічне та раціональне використання ресурсів. Види плати за ресурси, побудова ставок і визначення платників.

Рентна плата за спеціальне використання води. Платники, об'єкт оподаткування. Лімітування забору води і побудова ставок збору за воду. Порядок обчислення та строки сплати збору в бюджет. Звітність платників збору.

Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, його сутність і призначення. Платники збору, об'єкт оподаткування. Ставки збору за заготівлю деревини основних та неосновних лісових порід. Порядок обчислення збору. Порядок перерахування збору. Порядок сплати збору.

Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України. Платники збору. Об'єкт оподаткування. Ставки збору. Порядок обчислення збору. Податковий період. Право на користування радіочастотним ресурсом України. Порядок сплати збору. Звітність платників збору.

Тема 12. Податок на майно

Склад податку на майно. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Платники податку. Об'єкт та база оподаткування Пільги зі сплати податку. Ставки податку. податковий період. Порядок обчислення суми податку. Строк сплати податку.

Збір за місця паркування транспортних засобів. Платники збору. Об'єкт і база оподаткування. Ставки збору. Особливості встановлення збору. Порядок обчислення та строки сплати збору.

Туристичний збір. Платники збору. Ставка збору. База справляння збору. Податкові агенти. Особливості справляння збору. Порядок сплати збору.

Транспортний податок. Платники податку. Об'єкт і база оподаткування. Ставки податку. Порядок обчислення та строки сплати податку.

Плата за землю як інструмент раціонального використання земельних угідь і регулювання розміщення виробництва та населення в регіональному розрізі. Форми плати за землю: орендна плата та земельний податок.

Основи побудови земельного податку: платники, об'єкт оподаткування, ставки. Пільги по податку та порядок їх надання. Податкові ставки. Земельні ділянки, які не підлягають оподаткуванню. Порядок нарахування та сплати податку в бюджет.

Орендна плата за земельну ділянку. Індиксація нормативної грошової оцінки земель.

Тема 13. Спеціальні податкові режими

Оподаткування доходів суб'єктів малого підприємництва.

Єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва з числа юридичних осіб. Платники, об'єкт оподаткування. Порядок обчислення податку та строки сплати в бюджет.

Єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва з числа фізичних осіб. Платники, об'єкт оподаткування. Порядок обчислення податку та строки сплати в бюджет.

Особливості нарахування, сплати та подання звітності з окремих податків і зборів платниками єдиного податку.

Порядок обрання або переходу на спрощену систему оподаткування, або відмови від спрощеної системи оподаткування.

Порядок реєстрації та анулювання реєстрації платників єдиного податку. Відповідальність платника єдиного податку.

Тема 14. Особливості оподаткування платників податків в умовах дії угоди про розподіл продукції

Порядок оподаткування інвестора під час виконання угоди про розподіл продукції. Особливості сплати податку на прибуток. Особливості сплати податку на додану вартість. Особливості справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин. Особливості здійснення контролю за виконанням угоди про розподіл продукції. Гарантії у разі внесення змін до податкового законодавства.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Ватуля І.Д. Податки, збори і платежі [ел. ресурс] / І. Ватуля.–К.:ЦУЛ, 2011.- 325 с.
2. Власюк Н.І. Податкова система згідно Податкового кодекса України [текст] / Н. Власюк. – К.: Кондор, 2012.–428.
3. Гавриленко Н.В. Податкова система: посіб. / Н. Гавриленко. – К.: Кондор, 2010.–328с.
4. Дроб'язко С.І. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу : навч. пос. [текст] / С. Дроб'язко. – К.: Кондор, 2012.–416.
5. Іванов Ю.В. Податкова система: підручник. / Ю.В. Іванов – К.: Атика, 2009. – 920 с.
6. Лютий І.О. Податкова система: Навч. пос. рек. МОНУ / І. Лютий І.–К.:ЦУЛ, 2009.–456с.

7. Митний кодекс України [ел. ресурс] .- Режим доступу: www.rada.gov.ua
8. Онисько С.М. Податкова система: підр. / [Онисько С.М., Тофан І.М., Грицина О.В]; за заг. ред. С.М. Онисько. – [4-те вид. випр. і доп.]. – Львів: «Магнолія – 2006», 2009. – 336 с.
9. Панчук А.В. Податкова система України : ОКЛ [Текст] / А. Панчук. – К.: ТОВ «Кондор», 2012. – 106 с.
10. Податкова система: навч. посіб. для студ. ВНЗ / [Лютий М.О., Демиденко Л.М., Романюк М.В. та ін.]; за ред. І.О. Лютого. - К.: ЦУЛ, 2009. – 456 с.
11. Податковий кодекс України від 2.12.2010р. №2755-IV // URL [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
12. Пригива Н.Ю. Податкове право: навч. посібн./ Н. Пригива Н. – К. : ЦУЛ, 2010.–368с.
13. Сідельникова Л. П. Оподаткування суб'єктів підприємництва: навч. посіб. [текст] / Л. Сідельникова. – К.: ТОВ «Кондор», 2013. – 424 с.
14. Сідельникова Л. П. Податкова система: навч. посіб. [текст] / Л. Сідельникова. – К.: ТОВ «Кондор», 2012. – 642 с.
15. Фрадинський О.Н. Основи оподаткування: посібн. / О. Фрадинський. –К.: Кондор, 2010. -340с.
16. Буряк П.Ю., Беркита К.Ф., Ярема Б.П. Податкова система: теорія і практика застосування активних методів навчання: Навчальний посібник. — К. : ВД “Професіонал“, 2004. – 224 с.
17. Ярема Б.П. Особливості оподаткування товарів при переміщенні через митний кордон України: Навчальний посібник. — К. : ВД “Професіонал“, 2004. – 272 с.
18. Ярема Б.П., Маринець В.П. Податкова система. Збірник задач та тести: Навчальний посібник. - Львів: “Магнолія-Плюс”. 2005. – 274 с.
19. Ярема Б.П., Маринець В.П., Савчук Н.В., Ярема Я.Р., Шевчук О.М., Буряк О.П., Филипів Р.С. Податковий менеджмент. Підручник. - Львів: “Магнолія 2006”. 2013. – 352 с.

Додаткова література

1. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2010 р. №50—51.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2003 р. №40—44.
3. Земельний кодекс України// Відомості Верховної Ради України, 2002 р. № 3—4.
4. Кодекс України про надра // Відомості Верховної Ради України, 1994 р. №36.
5. Водний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 1995 р. №24.
6. Лісовий кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2006 р. №21.

7. Закон України “Про охорону навколишнього середовища” // Відомості Верховної Ради України, 1991 р. №11.
8. Закон України “Про радіочастотний ресурс України”// Відомості Верховної Ради України, 2004 р. №48, 2005 р. № 17-19.
9. Закон України “Про оренду землі”// Відомості Верховної Ради України, 2004 р. №10, 2005 р. № 17-19.
10. Закон України “Про державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб-підприємців” // Відомості Верховної Ради України, 2003 р. №31-32.
11. Закон України “Про митний тариф України” // Відомості Верховної Ради України, 2007 р. №36-43, 2009 р. № 32-37.
12. Закон України “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні” // Відомості Верховної Ради України, 1994 р. №4, 1996 р. № 3, 2008 р. №8.
13. Закон України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” // Відомості Верховної Ради України, 1992 р. №13, 37, 1993 р. №26, 1996 р. №3, 1997 р. № 6.
14. Закон України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” // Відомості Верховної Ради України, 1993 р. №45, 1993 р. №26, 1995 р. №44, 1996 р. № 1, 1999 р. № 24, 38, 2002 р. № 35.
15. Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-УІ “ Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування// Відомості Верховної Ради України, 2010.
16. Постанова КМ України від 21.05.2014 р. № 236 “Про Державну фіскальну службу України“.
17. Постанова КМ України від 06.08.2014 №311 "Про утворення територіальних органів Державної фіскальної служби та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України"
18. Постанова КМ України від 12.01.2011 №11 "Про затвердження Порядку акумулювання сільськогосподарськими підприємствами сум податку на додану вартість на спеціальних рахунках, відкритих у банках та/або органах, які здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів"
19. Наказ Міністерства фінансів України від 23.09.2014 № 966 «Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість»
20. Наказ Міністерства фінансів України від 22.09.2014 № 957 «Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної»
21. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 569 «Деякі питання електронного адміністрування податку на додану вартість» зі змінами та доповненнями
22. Наказ Міністерства фінансів України від 14.11.2014 № 1128 «Про затвердження Порядку визначення відповідності платника податку на додану вартість критеріям, які дають право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування податку на додану вартість»
23. Наказ Міністерства фінансів України від 14.11.14 № 1130 "Про затвердження Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість"

24. Наказ Міністерства фінансів України від 23.01.2015 №14 "Про затвердження форми декларації акцизного податку, Порядку заповнення та подання декларації акцизного податку"

25. Постанова КМ України від 23.02.11 № 156 "Про затвердження переліку виробників спирту етилового денатурованого (спирту технічного) та щорічних квот на відвантаження такого спирту для потреб підприємств, що виробляють продукти органічного синтезу "

26. Постанова КМ України від 05.01.11 №19 «Питання використання спирту етилового для виробництва лікарських засобів»

27. Постанова КМ України від 27.12.10 № 1260 «Про затвердження Порядку проведення розрахунку суми зменшення акцизного податку»

28. Постанова КМ України від 27.12.10 №1251 «Про затвердження Положення про виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів»

29. Наказ Міністерства фінансів України від 24.01.13 № 37 "Про затвердження Положення про Реєстр неприбуткових установ та організацій"

30. Постанова КМ України від 27.12.10 № 1226 «Про затвердження Порядку оподаткування доходів з джерелом їх походження в Україні, що виплачуються фізичній особі - нерезиденту іншим нерезидентом »

31. Постанова КМ України від 30.05.11 № 615 "Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами "

32. Постанова КМ України від 12.12.94 № 827 "Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення "

33. Наказ ДФС України від 28.05.15 № 379 "Про затвердження Узагальнюючої податкової консультації щодо застосування пільг із сплати земельного податку, встановлених відповідним рішенням органу місцевого самоврядування "

34. Постанова КМ України від 23.11.11 № 1278 "Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення (крім земель населених пунктів)"

35. Постанова КМ України від 03.03.04 №220 "Про затвердження Типового договору оренди землі"

36. Постанова КМ України від 23.03.1995 № 213 "Про Методику нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів"

37. Наказ Міністерства фінансів України від 10.04.15 № 408 "Про затвердження форми Податкової декларації з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки"

38. Наказ Міністерства фінансів України від 07.11.12 № 1159 "Про внесення змін до форм податкових декларацій платника єдиного податку, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 21 грудня 2011 року № 1688"

39. Наказ Міністерства фінансів України від 21.12.11 № 1688 "Про затвердження форм податкових декларацій платника єдиного податку "

40. Наказ Міністерства фінансів України від 20.12.11 № 1675 "Про затвердження форми свідоцтва платника єдиного податку та порядку видачі

свідоцтва, форми та порядку подання заяви про застосування спрощеної системи оподаткування та форми розрахунку доходу за попередній календарний рік"

41. Наказ Міністерства фінансів України від 10.04.15 № 415 "Про затвердження форми Податкової декларації з транспортного податку"

42. Наказ Мінфіну України від 09.12.2011 р. № 1588 "Порядок обліку платників податків і зборів"

Internet сайти

1. Офіційний сайт Президента України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>.

2. Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.

3. Офіційний сайт Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.budget.rada.gov.ua/>.

4. Офіційний сайт Урядового порталу. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>.

5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.

6. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>

7. Офіційний сайт Державної фіскальної служби. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://minrd.gov.ua/>

8. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>

9. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

10. Офіційний сайт Журналу «Урядовий кур'єр» . [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukurier.gov.ua/>.

11. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського . [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

Навчальна дисципліна "Бюджетна система"

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави

Функції держави як визначальний чинник формування бюджету. Державний бюджет як економічна категорія. Взаємозв'язок бюджету з іншими економічними категоріями. Місце і роль бюджету в системі фінансових відносин. Бюджетна централізація ВВП та її об'єктивні межі. Тенденція зростання бюджетної централізації ВВП, чинники, що протидіють цій тенденції. Забезпечення оптимальних пропорцій розподілу і перерозподілу ВВП. Фінансові протиріччя у суспільстві, пов'язані із суб'єктивним формуванням бюджету та способи їхнього вирішення. Характеристика грошових відносин, що становлять зміст державного бюджету.

Місце і роль бюджету в системі фондів грошових коштів. Державний бюджет як централізований фонд грошових коштів держави, його характерні ознаки.

Місце і роль бюджету у фінансовій системі України. Державний бюджет як центральна ланка фінансової системи. Функції бюджету, їх характеристика.

Бюджетна політика України, її особливості та значення. Бюджетна стратегія і бюджетна тактика держави в ринкових умовах господарювання.

Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави

Місце і роль державного бюджету в системі фінансових планів. Державний бюджет як основний фінансовий план. Взаємозв'язок державного бюджету з іншими фінансовими планами України. Відмінності між бюджетом як фінансовим планом та бюджетом як економічною категорією.

Правовий характер бюджету, його чинники. Бюджет як віддзеркалення економічної, соціальної і міжнародної політики держави. Поточний бюджет. Бюджет розвитку місцевих бюджетів.

Сутність, принципи і завдання бюджетного планування та прогнозування в сучасних умовах господарювання. Бюджетне планування та прогнозування як складова частина фінансового планування. Місце і роль бюджетного планування у системі соціально-економічного планування в Україні. Етапи та методи бюджетного планування. Досвід бюджетного планування і прогнозування в зарубіжних країнах та можливість його застосування в Україні.

Основи побудови Державного бюджету України. Складові бюджету. Бюджетний період. Баланс бюджету.

Тема 3. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України

Основи бюджетного устрою: встановлення принципів побудови бюджетної системи; виділення окремих видів бюджетів; розподіл доходів і видатків між окремими ланками бюджетної системи; встановлення характеру взаємовідносин між бюджетами.

Поняття бюджетної системи. Структура бюджетної системи України, взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи.

Принципи побудови бюджетної системи України та їх характеристика.

Бюджетні повноваження учасників бюджетного процесу. Бюджетні повноваження Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради АРК, Ради Міністрів АРК, обласних та районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських, селищних та сільських рад.

Бюджетна класифікація. Значення бюджетної класифікації для прогнозування доходів і видатків бюджетів та їх виконання. Структура бюджетної класифікації. Класифікація доходів бюджету; класифікація видатків та кредитування бюджету; класифікація фінансування бюджету; класифікація боргу.

Тема 4. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

Стан бюджету: рівновага доходів і видатків, бюджетний профіцит, бюджетний дефіцит. Фактори, що впливають на стан бюджету. Бюджетний дефіцит, його сутність, причини виникнення, соціально-економічні наслідки, джерела фінансування, шляхи та методи подолання.

Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання

Засади розмежування доходів і видатків між рівнями бюджетної системи. Фактори, що визначають порядок і пропорції розподілу доходів між бюджетами. Чинники і порядок закріплення доходів. Види регулюючих доходів і порядок бюджетного регулювання. Проблеми економічної ефективності бюджетного вирівнювання в Україні.

Доходи місцевих бюджетів.

Поняття та мета регулювання міжбюджетних відносин. Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами.

Видатки, що здійснюються з Державного бюджету України.

Місцеві бюджети, їх місце у бюджетній системі України та роль у соціально-економічному розвитку регіонів і адміністративно-територіальних утворень. Видатки місцевих, бюджеті.

Види міжбюджетних трансфертів. Порядок надання міжбюджетних трансфертів.

Тема 6. Бюджетний процес та його учасники

Сутність бюджетного процесу. Учасники бюджетного процесу. Стадії бюджетного процесу на загальнодержавному рівні. Стадії бюджетного процесу на місцевому рівні. Бюджетні повноваження учасників бюджетного процесу.

Шляхи удосконалення бюджетного процесу в Україні. Сутність та складові програмно-цільового методу у бюджетному процесі.

Тема 7. Система доходів бюджету

Методи формування доходів бюджету. Доходи держави від підприємницької діяльності. Доходи від державних майна, угідь, послуг. Податковий метод мобілізації доходів бюджету. Державні позики.

Джерела формування доходів бюджету. ВВП і національний дохід як основа дохідної бази бюджету. Причини й умови використання національного багатства для формування доходів бюджету.

Склад, структура та динаміка доходів Державного бюджету України, Республіканського бюджету АРК, обласних, бюджету, районних, міських, селищних і сільських бюджетів. Вплив нової редакції Бюджетного та Податкового кодексів на формування та фінансове забезпечення бюджетів місцевого самоврядування.

Класифікація доходів. Правове регулювання формування доходів. Особливості податкової структури України, її відмінності від розвинених країн.

Загальна характеристика податкової системи України. Структура податкової системи. Сутність і функції податків. Види непрямих податків, їх роль у доходах бюджету. Пряме оподаткування, його види, значення прямих податків у формуванні доходів бюджету. Платежі за ресурси, їх види, роль у доходах бюджету.

Неподаткові доходи бюджету, їх характеристика. Доходи від власності та підприємницької діяльності. Доходи від операцій з капіталом. Доходи рентного характеру. Інші неподаткові доходи бюджету.

Трансферти та їх роль у формуванні доходів окремих бюджетів. Державні та місцеві позики. Організація мобілізації доходів бюджету.

Тема 8. Система видатків бюджету

Склад, структура та динаміка видатків Державного та місцевих бюджетів.

Функції держави, їх вплив на склад і структуру видатків бюджету. Роль видатків бюджету у фінансовому забезпеченні потреб соціально-економічного розвитку. Наукова класифікація видатків бюджету, її ознаки. Процесуальна класифікація видатків бюджету: функціональна, відомча та економічна. Оптимізація структури видатків бюджету, її критерії.

Тема 9. Основи фінансування бюджетної сфери в Україні

Бюджетне фінансування. Система бюджетного фінансування: відомча та програмно-цільова. Форми бюджетного фінансування: кошторисне фінансування, державні інвестиції, бюджетні кредити, державні трансферти. Методи бюджетного фінансування.

Кошторис бюджетної установи його форма і зміст. Зміст основних кодів видатків кошторису бюджетної установи. Порядок складання і затвердження та виконання кошторису бюджетної установи.

Нормування видатків в Україні. Види норм видатків та нормативів, порядок їх визначення.

Тема 10. Видатки бюджету на економічну діяльність та науку

Роль держави у забезпеченні макроекономічної стабілізації та економічного зростання. Форми державного впливу на розвиток економіки. Регуляторна політика і бюджетні інструменти фінансового регулювання економічного циклу. Завдання, засади і методологічні основи прямого державного фінансування економіки.

Склад видатків бюджету на економічну діяльність, їх роль і місце у розвитку економіки. Напрями і форми бюджетного фінансування економіки. Умови надання державної фінансової підтримки.

Бюджетні інвестиції, їх види. Капітальні вкладення і джерела їх фінансування. Відомча система фінансування та фінансування інвестиційних проектів. Конкурсний відбір об'єктів бюджетного інвестування, його завдання і критерії. Бюджетне фінансування інвестиційних проектів за рахунок цільових державних позик.

Бюджетні кредити, порядок їх видачі і погашення. Порядок дотування збиткових підприємств. Шляхи фінансового оздоровлення державного сектора і ліквідації збитковості.

Галузева структура видатків бюджету на економічну діяльність. Особливості фінансування видатків на розвиток промисловості та енергетики, будівництва, транспорту, зв'язку, телекомунікацій та інформатики, сільського та лісового господарства, на розвиток місцевої інфраструктури та комунальної власності. Операційні витрати, їх склад і призначення. Роль і місце бюджету у фінансуванні операційних витрат.

Видатки бюджету на науку. Організація наукових досліджень і джерела їх фінансування. Фінансування фундаментальних досліджень у наукових установах Академії наук України, у відомчих наукових закладах та вищих закладах освіти. Кошторисне фінансування наукових закладів і наукових програм.

Тема 11. Видатки бюджету на оборону та управління

Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Військова доктрина країни та її вплив на рівень видатків на оборону. Склад і характеристика видатків на національну оборону, порядок їх планування і фінансування.

Система і структура органів управління в Україні та джерела їх фінансового забезпечення. Видатки бюджетів на державне управління, їх склад і характеристика. Видатки на утримання органів законодавчої, виконавчої влади та місцевого самоврядування. Видатки на судові та правоохоронні органи, прокуратуру. Видатки на утримання фінансових, фіскальних та митних органів. Порядок кошторисного планування та фінансування видатків бюджетів на управління.

Тема 12. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу

Соціальні видатки бюджету як відображення соціальної політики! держави. Типи соціальної політики та їх вплив на обсяги бюджетною фінансування бюджетних видатків. Склад соціальних видатків: видатки на соціальний захист, соціальне забезпечення і соціальну сферу. Соціальне медичне страхування, їх роль у реалізації соціальної політики її вплив на обсяги бюджетного фінансування соціальних видатків.

Об'єктивні чинники видатків на соціальний захист населення за умов перехідної економіки. Форми й види соціального захисту населення. Склад видатків бюджету на соціальний захист населення, їх роль в умовах переходу до ринкової економіки. Адресні субсидії громадянам на оплату житла комунальних послуг. Види разової фінансової допомоги громадянам.

Форми і методи фінансового забезпечення установ соціальної сфери. Бюджетне фінансування закладів соціальної сфери, його організація, основа кошторисного фінансування.

Засади бюджетного фінансування освіти, роль і місце бюджету у системі фінансового забезпечення освітніх закладів.

Видатки бюджету на освіту, їх склад і структура. Бюджетні заклади освіти, особливості організації їх діяльності. Фінансування загальноосвітніх шкіл.

Оперативно-сітьові показники діяльності школи, порядок їх визначення. Система заробітної плати вчителів і тарифікація педагогічних працівників. Штати і порядок планування фонду заробітної плати. Складання й перевірка кошторису загальноосвітньої школи. Особливості кошторисного фінансування шкіл-інтернатів.

Фінансування дитячих дошкільних закладів: оперативно-сітьові показники, система заробітної плати, штати і планування фонду заробітної плати. Кошторис дитячого дошкільного закладу.

Бюджетне фінансування вищої освіти. Особливості кошторисного планування і фінансування у вищих закладах освіти. Штати і система заробітної плати працівників вищої школи. Позабюджетні кошти державних вищих закладів освіти.

Видатки бюджету на охорону здоров'я, їх склад і структура. Засади бюджетного фінансування охорони здоров'я, роль і місце бюджету у фінансовому забезпеченні медицини.

Бюджетні заклади охорони здоров'я, організація їх фінансової діяльності, Фінансування медичних установ за нормативом бюджетних видатків на одного жителя. Особливості організації фінансової діяльності закладів охорони здоров'я в умовах страхової медицини. Оперативно-сітьові показники медичних установ. Штати і система заробітної плати медичних працівників; порядок планування фонду заробітної плати в установах здоров'я. Складання й перевірка кошторису лікарні.

Бюджетне фінансування закладів культури, склад видатків. Особливості кошторису бібліотек, будинків культури та інших культурно-освітніх закладів. Фінансування преси, видавництва, радіо, телебачення.

Бюджетне фінансування розвитку фізичної культури і спорту. Роль бюджету в державній підтримці олімпійського руху.

Склад видатків на фізичну культуру і спорт, порядок їх планування і фінансування.

Видатки бюджету на молодіжну політику

Тема 13. Державний кредит і видатки бюджету на обслуговування державного боргу

Економічна сутність державного кредиту. Форми державного кредиту.

Державний борг, його структура. Внутрішній та зовнішній, поточний та капітальний державний борг. Обслуговування державного боргу. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Управління державним боргом та його обслуговування. Методи управління державним боргом: конверсія, консолідація, уніфікація позики, обмін облігацій за регресивним співвідношенням, відстрочка погашення, анулювання. Політика реструктуризації державного боргу.

Проблеми і напрями удосконалення управління й обслуговування державного зовнішнього боргу України.

Тема 14. Основні напрями розвитку бюджетної системи України в контексті нової редакції Бюджетного кодексу

Проблеми, що виникають у бюджетній системі України. Необхідність подальшого реформування бюджетних відносин. Напрями розвитку бюджетної системи України як складової суспільної системи. Удосконалення законодавчої бази розвитку бюджетних відносин. Основні напрями розвитку бюджетної системи України в контексті нової редакції Бюджетного кодексу.

Тема 15. Бюджетні системи зарубіжних країн

Бюджетні системи розвинутих країни світу. Бюджетні системи окремих країн в контексті специфіки розвитку держави. Зарубіжний досвід регулювання державного боргу. Зарубіжний досвід регулювання місцевих бюджетів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Конституція України: №254к/96ВР Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=a&find=1&typ=21>
3. Податковий кодекс України від від 02.12.2010 № 2755-VI // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Про Державний бюджет України на 2014 рік: Закон України від 16.01.2014 № 719-VII // – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/>
5. Про Державний бюджет України на 2013 рік: Закон України від 06.12.2012 № 5515-VI // – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/T125515.html
6. Про Державний бюджет України на 2012 рік: Закон України від 22.12.2011 № 4282-VI // – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>
7. Закон України "Про культуру" від 14.12.2010 № 2778-VI . - Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>
8. Закон України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" від 19.11.1992 № 2801-XII(зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2801-12>.
9. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 № 1556-VII // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
10. Закон України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" від 21.11.92р. № 2811-12 (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2811-12>.
11. Закон України "Про дошкільну освіту" від 11.07.2001р. № 2628-III (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2628-14>.
12. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 09.07.03р. № 1058-15 (зі змінами і доповненнями) // Офіційний

сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1058-15>.

13. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням і похованням" від 18.01.01 р. № 2240-ІІІ (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2240-14>.

14. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" від 23.09.1999 № 1105-ХІV (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1105-14>.

15. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" від 02.03.2000 р. № 1533-111(зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1533-14>.

16. Закон України "Про загальну середню освіту" від 13.05.1999 № 651-ХІV (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=651-14>.

17. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21.05.1997р. № 280/97-ВР (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>.

18. Закон України "Про місцеві державні адміністрації" від 09.04.1999р. № 586-14 (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=586-14>.

19. Закон України "Про оплату праці" від 24.03.95 р. № 108/95-ВР (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=108%2F95-%E2%F0>.

20. Закон України "Про освіту" від 23.05.1991 року № 1060-ХІІ (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1060-12>.

21. Закон України "Про охорону праці" від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2694-12>.

22. Закон України "Про прожитковий мінімум" від 15.07.1999 № 966-ХІV (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=966-14>.

23. Закон України Про державну допомогу сім'ям з дітьми від 04.07.2002 р. № 49-ІV. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

24. Закон України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010р. № 2464-ВІ (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>

25. Закон України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" від 22.10.93 р. № 3551-ХІІ (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3551-12>.

26. Закон України «Про державну службу» від 16.12.1993 № 3723-ХІІ (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3723-12>

27. Закон України Про музеї та музейну справу: від 29.06.1995р. №249/95–ВР. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України.– Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

28. Закон України Про внесення змін до Закону України Про бібліотеки і бібліотечну справу: 16.03.2000 № 1561-ІІІ. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1561-14>

29. Закон України Про театри і театральну справу: від 31.05.2005р. № 2605-ІV. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

30. Указ Президента України Про Положення про Державну казначейську службу України від 13.04.2011 № 460/2011.- Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U460_11.html

31. Указ Президента України Про Міністерство доходів і зборів України від 18.03.2013 141/2013.- Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/141/2013>

32. Про Основні напрями бюджетної політики на 2014 рік: проект постанови Верховної Ради України від 10.04.2013 № 2769 // – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DG24X00A.html

33. Проект Постанови про Основні напрями бюджетної політики на 2015 рік: проект постанови Верховної Ради України від 4749 від 22.04.2014 // – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50732

34. Інструкція про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти, затверджена наказом Міносвіти України від 11.06.2007р. № 471 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0675-07>.

35. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України і Міністерства охорони здоров'я України від 05 жовтня 2005р. №308/519 "Про впорядкування умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення" (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=4792>.

36. Наказ Міністерства освіти і науки України Про впорядкування умов оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ від 26.09.2005 № 557. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1130-05>.

37. Постанова Верховної Ради України "Про структуру бюджетної класифікації" від 12.07.1996р. № 327/96-ВР // Офіційний сайт Верховної Ради

України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=327%2F96-%E2%F0>.

38. Постанова Кабінету Міністрів України "Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери" від 30.08.2002 № 1298 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1298-2002-%D0%BF>

39. Постанова Кабінету Міністрів України « [Про затвердження Порядку виплати надбавки за стаж наукової роботи](#)» від 14.04.2004 № 494 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/494-2004-%D0%BF>

40. Постанова Кабінету Міністрів України Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів від 09 березня 2006 року № 268. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

41. Постанова Кабінету Міністрів України Про упорядкування структури та умов грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб від 07 листопада 2007 року № 1294. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

42. Постанова Кабінету Міністрів України "Деякі питання розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів» від 08.12.2010 року № 1149 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1149-2010-%D0%BF>.

43. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2013-2015 роки» від від 29 квітня 2013 р. № 320 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/320-2013-%D0%BF>.

44. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 року № 228 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=228-2002-%EF>.

45. Наказ Міністерство сім'ї, молоді та спорту України Про впорядкування умов оплати праці працівників бюджетних установ, закладів та організацій галузі фізичної культури і спорту від 23 вересня 2005 року № 2097. – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

Додаткова література

46. Алексеев І.В., Ярошевич Н.Б., Чушак-Голобородько А.М. Бюджетна система: Навчальний посібник. – К.: Хай-Тек Прес, 2007. – 376 с.

47. Бабич Т. С. Макрофінансове бюджетування : навч. посіб. / Т. С. Бабич, Т. В. Жибер ; за наук. ред. В. М. Федосова. - К. : КНЕУ, 2011. - 311 с.

48. Бліщук К. М. Державні та місцеві фінанси. Бюджетний процес : навч. посіб. / К. М. Бліщук, Л. Р. Михайлинин. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Львів, 2011. – 176 с.
49. Боярко І. М. Ефективність фінансів державного сектору економіки в системі управління соціально-економічним розвитком України : моногр. / І. М. Боярко, Н. А. Дехтяр, О. В. Дейнека. – Суми : Унів. кн., 2012. – 165 с.
50. Буряк П.Ю. Фінанси: підручник // Буряк П.Ю., Смолінська С.Д., Татарин Н.Б. – К.: "Хай-Тек Пресс", 2010. – 392 с. – ISBN– 978966-2143-36-2.
51. Бюджетна система України та Євросоюзу : [монографія] / [Булгакова С. О., Барановський О. І., Кучер Г. В. та ін.] ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. - К. : КНТЕУ, 2010. - 396 с.
52. Бюджетна система : підруч. / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 624 с
53. Бюджетна система: Навчальний посібник / [Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.] за заг. ред. В.П. Хомутенко. – Одеса: Видавництво Бартенєва, 2014. – 392 с.
54. Бюджетний менеджмент : навч. посіб. / К. Ф. Ковальчук, Д. Є. Козенков, Н. П. Козенкова, С. П. Якубова. – Дніпропетровськ : Нова ідеологія, 2011. – 248 с.
55. Власюк Н. І. Місцеві фінанси : навч. посіб. / Н. І. Власюк, Т. В. Мединська, М. І. Мельник. – К. : Алерта, 2011. – 328 с.
56. Ганущак Ю.А. Місцеві бюджети / Юрій Ганущак. – К. : Легальний статус, 2011. – 48 с. – (Бібліотека депутата місцевої ради). ISBN 978-966-8312-57-1.
57. Гром В.А. Міжбюджетні відносини: сучасний стан та напрями удосконалення // Економічні науки.-Серія «Облік і фінанси».- Випуск 7(25).- Ч.4-2010
58. Дем'янишин Василь Концептуальні засади видатків бюджетів та їх розподіл між ланками бюджетної системи / В. Дем'янишин // Вісник ТНЕУ.- 2008. - №3. – С. – 62-77
59. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів : [монографія] / [Луніна І. О., Кириленко О. П., Лучка А. В. та ін.] ; за ред. І. О. Луніної.- К. : НАН України; Ін-т екон. та прогнозув., 2010. - 320 с.
60. Західна О.Р., Савчук Н.В. Аналіз фінансування закладів шкільної освіти м. Львова у розрізі поточного та капітального бюджетування / Економіка. Фінанси. Право. : щомісячний інформаційно-аналітичний журнал. – Київ : Академія муніципального управління, 2014. – № 4/1. – С.28–32.
61. Зубріліна В.В. Міжбюджетні відносини: теоретичні підвалини та практика сьогодення // Економіка і управління № 2/2014.
62. Карлін М.І. Бюджетна система України: Навч. посібник. – К.: Знання, 2008. – 428 с.
63. Кириленко О. Теретичні та практичні аспекти фінансового механізму забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні // Світ фінансів № 1 2010. С.17.

64. Клець Л. Є. Бюджетний менеджмент : навч. посіб. до практ. занять для студ. спец. 7.03050804 «Фінанси» всіх форм навчання / Л. Є. Клець ; Донбас. держ. машинобуд. акад. – Краматорськ, 2012. – 156 с.
65. Криниця С.О. Бюджетне регулювання регіонального розвитку // Фінансовий простір № 1 (5) 2012р.
66. Лободіна Зоряна / Оцінка методів управління фінансовими ресурсами закладів охорони здоров'я // Світ фінансів № 4 (29) 2011р.
67. Лопушинський І. П. Бюджетний процес в Україні : навч. посіб. / І. П. Лопушинський, Ю. С. Гаврилюк, Я. М. Казюк. – Херсон : Грінь Д. С., 2011. – 364 с.
68. Мярковський А., Чугунов І. Бюджетна політика як складова соціально-економічного розвитку країни / А. Мярковський, І.Чугунов // Вісник КНТЕУ 5/2010.
69. Місцеві бюджети в умовах кризових явищ і реформування : [монографія] / за заг. ред. О. Л. Яременка. - Х. : ХІФ УДУФМТ, 2011. - 182 с.
70. Місцеві фінанси у схемах і таблицях : навч. посіб. [Гапонюк М. А., Бураченко А. Є., Яцюта В. Т. та ін.] ; за заг. ред. В. М. Федосова. - К. : КНЕУ, 2010. - 600 с.
71. Навчально-методичний посібник / Н. Б. Ярошевич, Н. О. Шпак, В. Є. Матвійшин. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. 224 с.
72. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / кол. авторів [заг. редакція, передмова Ф. О. Ярошенка]. – К. : Зовнішня торгівля; УДУФМТ, 2010. – 592 с.
73. Нова архітектура бюджетної системи України: ризики та можливості для економічного зростання / Жаліло Я. А., Молдован О. О., Шевченко О. В.; за ред. Я. А. Жаліла. - К. : НІСД, 2010. - 35 с.
74. Пелехатий А.О., Західна О.Р.Адміністративно-територіальна реформи як інструмент децентралізації фінансових ресурсів / А.О. Пелехатий, О.Р. Західна // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Механізми ефективного розвитку прикордонних територій: [зб. наук. пр.] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: В.С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2014. – Вип. 4 (108). – С. 155-162. – 325 с.
75. Рябушка Л. Б., Лапа А. Є. Удосконалення механізму міжбюджетних відносин // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Збірник наукових праць. 2014. Випуск 38.
76. Сорока Р.С., Благун І.Г. Бюджетна система: Навчальний посібник. / Р.С. Сорока, І.Г. Благун. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 236 с..
77. Сидор Ірина Неподаткові надходження в контексті наповнення Державного та місцевих бюджетів Україн // Світ фінансів № 3 (28) 2011р.
78. Степанова А.М. Бюджетне регулювання в умовах інституційних перетворень // «Молодий вчений» • № 2 (17) • лютий, 2015 р.
79. Управління державним бюджетом України: Підручник для студентів вузів / колектив авторів [за заг. редакцією М.Я. Азарова] – К.:Міністерство фінансів України, 2010.- 816 с.

80. Тулай О., Тріпак М./ Тенденції формування доходів місцевих бюджетів // Світ фінансів № 4(29) 2011 р.

81. Федосов В.М. Бюджетна система : підруч. / за наук . ред.В. М. Федосова, С. І. Юрія. —К. : Центр учбов. Літератури ; Тернопіль: Екон. думка, 2012. — 871 [1]

82. Хлівний В. / Форми, методи та інструменти бюджетного регулювання / Володимир Хлівний, Зоряна Мацук // Світ фінансів № 4(29) 2011.

83. Циганова Н. Розрахунок планових показників обсягу діяльності стаціонарів лікарень і поліклінік // Баланс-бюджет. – 2005. – №11. – с. 9-14.

84. Чала Ніна Дмитрівна Бюджетна система: навч.посіб. /Н.Д. Чала, Л.В. Лазоренко. К. : Знання, 2010. 223с.

Навчальна дисципліна “Банківська система”

Тема 1. Історія виникнення та розвиток банківських систем

Походження банків та історія розвитку банків Стародавньої Греції, Риму, Італії, Англії, Польщі, Київської Русі. Суть, види та класифікація банків. Державний банк. Кооперативний банк. Склад сучасної банківської системи. Становлення банківської системи США. Типи кредитно-депозитних установ США. Характеристика діяльності банків США. Суті фінансово-кредитної системи Німеччини. Форми банків Німеччини та основні напрями діяльності спеціалізованих банків Німеччини. Сучасна банківська система Японії. Ознаки міцності фінансової системи Японії та її становище як лідера у світовому фінансовому просторі.

Етапи створення і розвитку національної банківської системи та її характеристика.

Тема 2. Банки як суб'єкти господарювання

Порядок реєстрації банків. Учасники банку. Організаційно-правова форма банку. Особливості створення банку з іноземним капіталом. Порядок створення та реєстрації філій, відділень та представництв банку. Організаційна структура діяльності банку (органи управління, функціональні підрозділи і служби банків). Суть ліцензування діяльності банків. Порядок одержання банківських ліцензій. Механізм одержання письмових дозволів на здійснення банківської діяльності. Шляхи реорганізації банків. Порядок проведення злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення банків. Особливості добровільної і примусової реорганізації банків. Банківські об'єднання їх типи та порядок створення.

Тема 3. Національний банк України: завдання, функції, мережа та структура

Суть, роль та призначення Національного банку України (НБУ). Правовий та організаційний статус НБУ. Завдання, функції територіальних управлінь НБУ. Функції НБУ та їх характеристика: НБУ як центральний банк держави та емісійний центр; регулювання НБУ банківської діяльності та нагляд

за нею; валютний орган; банк держави; банк банків; організатор міжбанківських розрахунків; суть та економічні інструменти грошово-кредитної політики НБУ.

Операції, які виконує НБУ. Органи управління НБУ. Організаційна структура НБУ.

Тема 4. Створення та організація діяльності комерційного банку

Передумови становлення і розвитку банківської справи. Характеристика банку як специфічної комерційної установи. Сутність банківської діяльності. Банк як важливий елемент банківської системи, організація банківських систем. Класифікація банківських інститутів. Принципи організації роботи банку. Банківські операції. Зміст і класифікація пасивних операцій. Сутність активних операцій. Реалізація функцій банку.

Порядок заснування банківської установи. Документальне оформлення реєстрації. Документи та вимоги для отримання банківської ліцензії. Перелік ліцензованих операцій.

Типова організаційна структура комерційного банку. Структура апарату управління, структура, задачі основних функціональних підрозділів банку.

Визначення філії, представництва, територіальне відокремленого безбалансового відділення, принципи їх функціонування.

Тема 5. Формування ресурсів комерційного банку

Сутність, склад і характеристика ресурсів банку. Власний капітал: функції та структура. Регулятивний капітал. Структура основного і додаткового капіталу. Порядок формування статутного фонду. Резервний та спеціальні фонди банку.

Залучені кошти. Депозити, їх класифікація, характерні особливості. Форми мобілізації ресурсів. Процентна політика банку та способи нарахування процентів. Фактори процентної ставки.

Джерела запозиченого капіталу. Емісія та продаж облігацій. Міжбанківські кредити: терміни та порядок використання. Кредити Національного банку України: види, вимоги, порядок здійснення.

Макроекономічні умови формування запозичених коштів банку.

Тема 6. Розрахунково-касові операції комерційних банків

Принципи організації платіжної системи, готівкових та безготівкових розрахунків. Способи, види та форми безготівкових розрахунків. Правила їх проведення. Документообіг.

Відкриття рахунків у банку. Поточні рахунки: документація для відкриття та умови, перелік операцій. Бюджетні рахунки. Депозитні рахунки в національній валюті: порядок відкриття та використання. Особливість відкриття рахунків у іноземній валюті. Обслуговування і закриття рахунків.

Порядок розрахунків за товарними і нетоварними операціями. Класифікація платіжних інструментів. Розрахункові документи та їх реквізити.

Форми безготівкових розрахунків: платіжне доручення, чек, акредитив, вимога-доручення, відкритий рахунок, інкасове доручення, розрахунки по сальдо взаємної заборгованості.

Міжбанківські розрахунки та їх забезпечення. Принципи і структура СЕП. Функції РРП та ЦРП. Кореспондентські відносини між банками.

Платіжні картки, призначення та види. Вигоди їх застосування.

Зміст касових операцій, механізм регулювання. Касові документи. Прогнозування та облік касових оборотів. Регулювання касових оборотів в установах банків.

Види кас. Порядок приймання і видачі банком готівки.

Тема 7. Кредитні операції комерційних банків

Сутність кредиту, види. Принципи кредитування та кредитної політики. Використання простих, спеціальних і контокорентних рахунків у кредитуванні.

Форми кредитування: споживчий, банківський кредит, лізинг, іпотека, комерційний, міжбанківський кредит, бланковий, консорціумний.

Етапи кредитного процесу. Поняття «кредитоспроможність», значення і елементи системи оцінювання. Розрахунки основних показників фінансового стану позичальника. Зарубіжний досвід оцінки кредитоспроможності позичальника.

Основні умови і зміст кредитної угоди.

Джерела, форми погашення позичок. Контроль їхнього використання. Форми забезпечення кредитів. Заходи мінімізації втрат від кредитного ризику.

Загальні принципи і методи управління процентною ставкою за кредитом.

Тема 8. Операції банків з вексями

Функції та економічний зміст векся. Види векселів: простий і переказний; комерційний, фінансовий, підроблений, дружній, бронзовий.

Порядок обігу простого і переказного векселів. Акцепт, індосамент, цесія, солідарна відповідальність, протест, нотифікація. Балансові та позабалансові операції з вексями.

Особливість вексельного обігу в Україні. Обов'язкові реквізити векся. Зміст операції врахування (дисконту) векселів. Обліковий кредит.

Порядок здійснення операції: реєстрація врахованих векселів, перевірка юридичної та економічної надійності векся. Розрахунок дисконту. Сутність і форми кредитів під заставу векселів. Порядок надання позики. Авалування векся. Акцептні операції банків.

Учасники операцій з інкасування векселів. Документообіг та порядок здійснення інкасування векселів. Оплата векся за дорученням клієнта.

Тема 9. Операції комерційних банків з цінними паперами

Види операцій банків з цінними паперами. Сутність і основні напрями емісійної роботи банку. Етапи емісійної діяльності. Порядок розміщення акцій та облігацій на ринку, варіанти їх продажу.

Використання депозитних і ощадних сертифікатів. Напрямки інвестиційних операцій банків з цінним і паперами: визначення цілей,

горизонту і форми інвестицій; інвестиційний аналіз; формування та управління портфелем цінних паперів; оцінювання ефективності інвестиційної діяльності.

Етапи інвестування. Фундаментальний та технічний аналіз. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності. Інвестиційні ризики та методи управління інвестиційними ризиками. Види професійної діяльності банків на ринку цінних паперів: фінансове посередництво, управління та організаційно-технічне обслуговування операцій з цінними паперами.

Тема 10. Інвестиційні банківські операції

Економічна сутність інвестицій. Валові і чисті інвестиції. Фактори обсягу інвестицій, класифікація.

Форми регулювання інвестиційної діяльності. Капітальні вкладення, принципи і методи їх фінансування.

Фінансування будівництва. Довгострокове кредитування капітальних вкладень малого підприємництва і об'єктів виробничого призначення. Моделі оцінювання та реалізації інвестиційного проекту. Інвестиційні ризики. Диверсифікація, її роль в управлінні інвестиційною діяльністю банку.

Тема 11. Операції банків в іноземній валюті

Зміст валютних операцій. Класифікація банківських операцій з іноземною валютою.

Поточний і депозитний рахунки в іноземній валюті: відкриття, порядок зарахування і видачі коштів.

Види неторговельних операцій з валютою. Валютна каса уповноваженого банку.

Банківський переказ, інкасо, акредитив. Схеми розрахунків. Операції банку на міжбанківському валютному ринку. Класифікація валютних угод: овернайт, спот, форвард, своп.

Валютні ризики: комерційні. Внутрішні та зовнішні методи регулювання ризиків.

Тема 12. Нетрадиційні операції та банківські послуги в Україні

Причини виникнення нетрадиційних банківських операцій та послуг. Ознаки банківських послуг, їх види: Договори для їхнього оформлення.

Лізинг: об'єкти і суб'єкти лізингу. Операційний та фінансовий лізинг: ознаки. Організація лізингового процесу.

Відмінності гарантії від поруки, її сутність. Договір доручення та договір комісії: зміст, спільне та відмінне. Зміст консультаційних та інформаційних послуг.

Трастові послуги: сутність, суб'єкти та види. Послуги на користь фізичних і юридичних осіб.

Поняття факторингу і форфейтингу. Регулювання, зміст і послідовність здійснення операцій.

Операції з банківськими металами. Види опціонів.

Тема 13. Регулювання діяльності банків

Суть, необхідність, значення та завдання банківського регулювання. Форми регулювання банківської діяльності. Регулятивний капітал та механізм його розрахунку. Складові елементи основного та додаткового капіталу банку. Субординований борг та порядок його врахування до власного капіталу банку. Критерії залучення коштів на умовах субординованого боргу.

Тема 14. Банківський маркетинг

Роль маркетингу в функціонуванні банків. Об'єкти та суб'єкти банківського маркетингу. Процес розробки стратегії банківського маркетингу. Моделі стратегічного планування банківського маркетингу. Механізм реалізації стратегії банківського маркетингу.

Рекомендована література

1. Банківська система : підручник / [М.І. Крупка, Є.М. Андрущак, Н.Г. Пайтра та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. М.І. Крупки. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. – 556 с.
2. Банківські операції: Підручник / [М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна, [та ін.]; за ред. А.М. Мороз. - 3-є вид., перероб. і доп. - К. : КНЕУ, 2008. - 608 с.
3. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / [О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин]; Львів: В-во ЛКА, 2008. –324с.
4. Загородній А.Г. Банківська справа: термінологічний словник / [А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк]; Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2010. - 508 с.
5. Кузнецова С.А. Банківська система: Навч. Посібник / [С.А. Кузнецова, Т.М. Болгар,З.С.Пестовська]; К.: Центр учбової літератури, 2014. – 400 с.
6. Офіційна Інтернет-сторінка Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
7. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
8. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями : Положення, затверджене постановою Правління НБУ від 25.01.2012 № 23 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.
9. Про затвердження Положення Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України : Положення, затверджене постановою Правління НБУ від 30.04.2009 № 259 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0410-09>.
10. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

11. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція, затверджена постановою Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. № 368 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

12. Про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів : Положення, затверджене постановою Правління НБУ від 08.09.2011 № 306 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1203-11>.

13. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.